

NIKAYA-SANGRAHA;

OR,

SĀSANĀWATARAAYA:

A HISTORY OF BUDDHISM IN INDIA
AND CEYLON.

BY

DÉWARAKSHITA · DHARMAKĪRTTI SAṄGHARĀJA.

නිකාය සංග්‍රහය

හෙවත්

ශාසනාචාරය.

දෙවරසේනාභිධාන විදිස බම්මනිගිහි සංඝරාජයන්
විසින් විරචිතයි.

COLOMBO :

H. R. COTTLE, GOVERNMENT PRINTER, CEYLON.

1922.

PREFACE.—සංශ්ලේෂණය.

නීත්‍යානුකූල සංග්‍රහය නම්වූ මේ ප්‍රකරණය රජරජමහාමාත්‍යයන් නිසා මේ ලබකාවිපයෙහි බුඩ්ධාසනය පවත්නා බව හඟවනු පිණිස ශාසනාවතාර වර්තමානයෙන් වසරෙන් වූබ වර්ෂ 1934 වන්නෙහි ලබකා රජාණ්ඩුව පැමිණි විරබාහු මහරජාණන් දවස දෙව රජුගේ යන පූර්ණායමක් ඇති ජයබාහු මහා සභිකයන් විසින් කරනලද්දකි. මුත්වහන්සේ ස්වකීයවාසී සබ්බසාමයන්ගේ ඇවැමෙන් ඒ නමින්ම බිම්මකිනි සබ්බසාමයෙහි ප්‍රසිද්ධ විසුබැව් ග්‍රන්ථාසනයෙහි පෙනේ.

ලබකා ඉතිහාසය සම්බන්ධ බොහෝ වැදගත් කරුණු මේ ග්‍රන්ථයෙහි නිමිමලයෙහි ප්‍රකාශිත බැවින් මෙය සාමාන්‍ය ලෝකයාට ඉතා ප්‍රයෝජනවත් වේමය. ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1890 දී මේ පොත ආණ්ඩුවේ මුද්‍රණාලයෙහි පළවූවෙහි වරට දෙයින් මිනිස්සු ද සිල්වා වික්‍රමසිංහ මහත්මයාගේ ශුචියෙන් යුක්තව අවිච්ඡින්නව ලදී. මේ ග්‍රන්ථය ආණ්ඩුවේ නියමයට අස විසින් වැඩිදුරටත් ශුචිකොට දැනට නැවත වාරයට සංස්කරණයකරනලදී.

SIMON DE SILVA.

A. MENDIS GUNASEKARA.

W. F. GUNAWARDHANA.

වර්ෂ 1922ක්වූ මාර්තු මස

16වෙනි දින කොළඹදීය.

NIKAYA-SANGRAHA

OR

SĀSANĀVATĀRA.

නිකාය සංග්‍රහය

හෙවත්

ශාසනාවතාරය.

නමෝ තස්ස හගවතො අරහතො සම්මාසම්මුඛස්ස.

සට්ඨන් ප්‍රශස්ත ශ්‍රීසත සකලශාස්තශ්‍රීභාරධාරී ශ්‍රීලබ්භාවිප ප්‍රදීපායමාන ලෝකශාසනානුරක්ෂණයෙහි දක්ෂ ගුණනීතිමායීනානු වර්ධක මධ්‍යස්ථානීඤ්ඤ කීර්තිප්‍රබන්ධ ශ්‍රී බෞද්ධ ශ්‍රඩාවත් රාජ රාජ මහාමාත්‍යාදීන්ට අයුරුරෝග්‍යාදීවූ සකලාභිවාභිවර්ධනය පිණිස සාදරාර්ථක පුණ්‍යසමාරප්‍රදාන පූජිතමව අනුනසප්‍රතිස පරිත්‍යක්ක මහාස්ථිරවරයන්ගේ පූජිලිඛිතය හා ඇසුරු ප්‍රත්‍යක්ෂ කායනිමායීතය අශ්‍රයකොටගෙන ජනවරපරිනිමාණයෙහි පවත් පස්වෙනි ගුවනෙනකබ්බානු පසලොස්වතු මෙවක් පෙරවැ පැවති ශාසනප්‍රවෘත්තිය සැකෙවින් හඟවනු පිණිස දෙවරක්ෂිත ස්විණ නිධාන පූජිතාම ප්‍රකාශිත ජයබ්බානු මහා ස්ථිරපාදයෝ “නිකාය සංග්‍රහ” නම්වූ ශාසනාවතාර වර්තයක් ගෙනහැර දක්වත්. එද. වතාහි ධර්මානුගත කථාප්‍රබන්ධයෙක්මය. එසේ හෙයින් ආදර සහිතව සිත්තිලා ඇසියයුතු.

අප මහාගෞතම බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙර කරුණුපුරස්සර ප්‍රඥාගති ඇති සුමේධ නම් මහතවුසක්ව දිවතුරුබුදුන් හමුව හසනගතවූ තිවත්සමයන් හැර මුළු තුන්ලොවට හිතපිණිස බුදු බැව් පතා ලබනලද විවරණ ඇතිව බුබ්භාරකධම්මයන් පුරත අභිප්‍රායෙන් සසරවැද මැනහැගයෙහිද උපනුපත් බුදුන් නොවර දවා දෑක විවරණශ්‍රී ලදින් සාරාසංකෘත කල්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි නිරතුරුව වඩනාලද එකාකාර විසි ඇතිව දශපුකාර පාරමිධම්ම

යන් මුහුකුරුවා තුසිපුර පැමිණ දශසහස්‍රිලෝකධාතුවැ දෙව්
 බඩුන්ගේ අසර්වෙන් පස්මහබැලුම් බලා ප්‍රථම කලොප්පක මහා
 සමමන රජතු පටන් අසමනිනුව පැවති එකවංශප්‍රසූත සත්ලක්‍ෂ
 සත්දහස් සත්සිය සතෘතුවක් පමණ රජුන් අතුරෙන් අභිෂේක
 ප්‍රාප්ත තුන්ලක්‍ෂ සූරියදහස් පන්සිය එකෘතුවක් පමණ ගිරුගොත්
 රජුන් කෙරෙහි අනන්තව එකල කපිලවස්තුපුරයෙහි රජ
 පැමිණි උභයකුල පරිශුඩ ශ්‍රීබෝදනනරපතිහු නිසා මහාමායා
 දෙව්ගේ කුස පිළිසිද දශමාසාවසානයෙහි වෙසන පුණ්‍රපොභෝ
 ලද අහසරුවා දින පසළොස්පැ පිරුණු සඳ විසානෘකතින්
 ලුමිනි නම් මහලයන්හි මවුකුසින් බිහිව අනුක්‍රමයෙන් වැඩි
 යොවනප්‍රාප්තව යශෝධරාදෙව් ප්‍රමුඛ සතලිස් දහසක් පමණ
 පුරාඛනාවන් පිරිවර රමමය, සුරමමය, සුභය යන තුන්පායෙහි
 වෙසෙමින් ශක්‍රදෙවෙත්‍ර ලීලාවෙන් රාජාශ්‍රී විද සතර සූර්‍යමිත්ත
 දූක කනථන නම් අභිරුපයා පිටට පැනනැගී මහනිකිත්මන්
 නික්ම එකුත්තිස් අවුරුද්දෙහි මහණව සාමුරුද්දක් මහාවිසා
 කොට ඉක්බිති සුජානා නම් සිටුපුට දුන් මිහිරි කිරිබත වළඳ සල්
 වෙනෙහි දිවා විහාරකොට සවස්වේලෙහි සොනාවිස නම් බවුණකු
 විසින් එළවනලද කුසනණ අටමටක් ගෙන බෝමැඩකර එළඹ
 ඇසතු බෝමුල්හි කුසනණ සලා වතුරුවා තුදස්ථයන් විදුරසුන්
 නැගී බෝකඳට පිටලා වතුරඛනවිසාධිෂ්ඨානයෙන් පලක් බැඳ
 වැඩහිඳ සපිරිවාර මාර පරාජයකොට මගබෙසවරවූ බිම්සරජ
 හට සොළොස්වැන්නෙහි වෙසන පුණ්‍රපොභෝලද විසානෘකතින්
 පන්තිස්වන වසරැ සභිඤ්ඤප්‍රාප්තව සත්සති ගෙවා බ්‍රහ්මාරාධනා
 පිළිගෙන ඉසිපතන උයන්හි ධම්මසක් පවත්වා පන්සාලිස් අවුරුද්
 දක් මුළුල්ලෙහි ලෝවැඩ වඩා වැඩසිට මගධාධිපතිවූ අජාසත්
 රජ හට අවවැන්නෙහි වෙසන පුණ්‍ර පොභෝලද අහසරුවාදින
 විසානෘකතින් කුසිනාරාතුවර මලලරජුන්ගේ “උපවනන” නම්
 සාලවනොද්‍යානයෙහි සුගමසාලාභානන්දයෙහි පනවනලද
 යහන්හි වැඩගෙව අලුයම් රාත්‍රියෙහි නිරූපනිශෙෂනිෂ්ඨාණධාතු
 වෙන් නිවන්පුර පරායණවූ සන්වන දවස් එපවත් අසා සොක
 යෙන් වහස්තා * අවුනක් මහණ ගණයා දූක මහලකල මහණවූ
 “සුභද්‍ර” නම් අහද්‍ර මහණෙක් මහන්වූ සන්තොසයට පැමිණ
 කියනුයේ “ඇවැත්නි සොක නොකරව, නොහඬව, යහපත නපුර
 කියා අපට වෙහෙස දෙන මහමහණහු මළ පසු මෙවිට අප කැමැත්

* ගබ්‍රා පාඨජජන—ඇ.ගම.

තත්තමය, එසේ හෙයින් සොමනස් වුවමනාතන්හි කුමක් පිණිස දෙමිනස්ව හබ්බිද, මෙතැන්පටන් අප කැමැත්තක් කරමිහ, නොකැමැත්තක් නොකරමිහ” යි කිය.

එකල බුදුන්ගේ තෘතීය මහාශ්වාකව සිටි මහසුද්ධ මහතෙරුන් වහන්සේ එතෙපුල් අසා මතු එබඳු පාපි මහණුන්ට අවසර නොව නසේ බමුණෙකුගේ නායකත්වයට කැමැතිව පන්සියයක් පමණ මහාසංඝයෙකුන්වහන්සේ පිරිවර රජගහානුවරට වැඩ අරභයන් රජ හට එපවත් දන්වායවුහ.

එකල අජාසත්මහරජාණෝ රජගහානුවර වෙහෙරපමින ප්‍රාන්තයෙහි සප්තපණ්ණි නම්වූ ගල්ගුහාවාරයෙහි අනෙක ප්‍රකාර විවිධ විත්‍රකමිනාන විශේෂයෙන් යුක්ත දිව්‍යසභාවක් හා සාදූයාවූ මණ්ඩපයක් කරවා නානා විධ ප්‍රමේයාපහාර සමලක්කාන භූමිභාග ඇති කනක රජන මණිකාරකාදීන් විවිධ ගෙවනවිනාන බඳවා ඒ මණ්ඩප මධ්‍යයෙහි විසිතුරුකොට සරහා පනවනලද බවලානපත්‍රයෙන් විරජමානවූ බමුණෙකු පිරිවර හාත්පස්සි පන් සියයක් ආසන පනවා එකල සත්ලක්කයක් පමණ ගණප්‍රධාන මහාසංඝයෙකුන්වහන්සේට නායකත්වයට එම මහසුද්ධ මහතෙරුන්වහන්සේ ඇතුළුව ත්‍රිපිටක පයභිසේ ප්‍රභේදධර ත්‍රිපිට්‍ක අමුට්ඨකයෙහි කෙළ පැමිණි සිව්පිළිසිඹියාපත් පන්සියයක් රහ තුන්වහන්සේ එහි වඩා තිදුවා හසනාචාරප්පතනිසඤ්ඤාන වතු රඬිනි සෙනාව මෙහි අතුරු නොහැර සිසාර රුකවල් ලවා ඉක්බිති බුදුන් ජීවමාන කාලයෙහිම ඒ ඒ වෘත්තිමුච්ඡතුකප්පතනි නිමිත්තකොට ගෙන ශාසනසම්ප්‍රදාය සදහා පනවනලද පන්සිය පස්විස්සක් පමණ ශික්ෂාපදයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිතවූ පටිච්ඡ පටිත්ති දෙපොත හා—මහවග්ගය, සුඵවග්ගය, පටිච්චාරය, බමිසඟුණ්ණය, විහබ්බපවුරුණ්ණය, කථාවසතුය, පුද්ගලප්‍රඥප්තිය, ධාතු කථාය, ඉරුදියමකය, මූලයමකය, විකපථානස, නිකපථානස, විකනික පථානස, දීඝ නිකාය, මධ්‍යම නිකාය සංයුත් නිකාය, අබ්බතතාර නිකාය, බුද්දක නිකායෙහි* බුද්දකපා ඨය, බමමපදය, උද්දනස, ඉතිවුත්තකය, සුත්‍රනිපාතය, විමා නවසතුය, ප්‍රතිපත්තිය, ථෙරගාථාය, ථෙරිගාථාය, ජාන කය, නිද්දෙය, ප්‍රතිසමනිද්දය, අපද්දනස, බ්‍රහ්මචාරිය, වර්ණා පිටකය, යනාදිවූ ප්‍රකරණ විභාගයන් හා දෙලක්ෂ පන්සැත්තැ

* බුද්දකනිකායෙහි—සුත්‍රනිපාතය, බමමපදය, උද්දනස, ඉතිවුත්තකය යනාදි වග්ගයන් පොත්.

දහස් දෙසියයන් ග්‍රන්ථසංඛ්‍යාවක් ඇතුළුවූ සුවසුදහසක් බමුණ සකන්ධයෙන් සුකතවූ පාලිබමුණ විනයානිබමුණසංඛ්‍යාන පිට කථායෙහි සංග්‍රහකරවීමෙන් දිව සුවදවණ වස්වමින් මහපොළොව ගුරුවමින් සත්කුලපව් බමවමින් නොයෙක් ලොකොත්සව පවත්වමින් සත්මසකින් බමුණසංඛ්‍යානාවසානයකරවා **ශාසිසුත්‍ර මොදගලායන මහානාගපාදි මහාසම්පර පරමපරවෙන් අසමතිකතව පැවත එන ඓතිහාසිකාය නම් ලද මේ මාහාසිංහ සහනායක පස්වා දහසක් නොපිරිහි පවත්නා පරිද්දෙන් බුබු ශාසනය තත්පත් කරවූහ.** එසේ හෙයින් කියතලදි:—

“සාධුකාරං දදන්තිව සාසනධීති කාරණං,
සංඛිතිපරියොසානෙ අකමපිත් මහාමති” —

ඉක්බිති ඒ අර්ඝත්තරජනු පවත් **උදයගද්දස, අනුරුබ්බ, මුණ්ඩස්, නාගදසකස්, සුසුනාගස්,** යන මේ මහධරජන් සදෙනා ඇවෑමෙහි සත්වැනිව **පාලලුස්නුවර** රජ පැමිණි **කාලාශොක රජතු** දසවැන්නට අප බුදුන් පිරිනිව් සියක් අවුරුදු සමුණුණ විස. එකල **විශාලානුවර** මහාවතච්ඡාරයෙහි වසන වජ්ජිසිංහු “කප්පති සිංහිලොණකපෙසා, කප්පති චෛතුල කපෙසා, කප්පති ආචිණ්ණකපෙසා, කප්පති ජ්ඣරුපරජනං,”* යනාදීන් අභුතසුච්චි අභිප්‍රායානුකූලවූ දහ වස්තුවක් උපදවා විනය ප්‍රඥප්ති පෙරළාගෙන රන්රිදි ආදිය පිළිගනිමින් ශාසනය හෙද කළහ.

එකල්හි **සස** නම් මහතෙර කෙනකුත්වහන්සේ එපවත් අසා විමසා ගොස් දෙළොස්ලක්කක් පමණ මහරහතන් රැස්කරවා ආයතනමධ්‍යයෙහි **රෙවන** නම් මහතෙරකෙනකුත්වහන්සේ ලවා ඒ දහවස්තුව පිළිවිස්වා **සබ්බකාමි** නම් මහතෙරකෙනකුත් වහන්සේ ලවා ඒ දහවස්තුව විසජ්ජනය කරවා විනයානික නො වනබව ප්‍රකාශකොට ඉක්බිති “අබමුණාදින් මද්දනය කරවා බමුණ බබුළුවම්” යි මහසභාපිරිවරින් විශාලාමහනුවර මහාවත විහාරය බලා තිත්මුණුසේක.

එකල ඒ අලුත්වූ වජ්ජිසිංහු කාලාශොකරජු කරා ගොස් නොයෙක් ලෙස කාරණ කියා “මහරජ අප වසන මහාවත විහාරය නිසා **සස** නම් මහතෙරකෙනෙක් බොහෝ සහපිරිස් හැර ගෙන එමින් සිටියහ, ඔවුන් ඇම නවත්වාපියව” යි කීහ. ඒ

* මේ සඟර අනන්තරහතරයෙක්.

කෙසේද අසා රජ තමා සුසිල දුස්සිලයන්ගේ සමාවාරවිභාග නො දන්නා හෙයින් ඔවුන්ගේ මැසිවිලි මුසු අදායා බස් ගිවිස “යස මහාසථවිරුදිවු ඒ මහණ්ගණ්ඨා මාගේ විජිතයට බට නොදෙව” යි විධානකොට පිරිස් යවූහ. පිරිස් මංවැරද දෙවනානුභාවයෙන් අන් දිසාවෙක ගියහ. එම දවස් රාත්‍රිභාගයෙහි යහන් මසනකයෙහි නිදනුයේ තමා එම මනුෂ්‍යයෙකුගේ ගොස් ලෝකුඹුනරකයෙහි පැසෙනසේ සිඟිනෙන් දෑක පිබිද නොනිදුම හිඳ පහන්කොට දෙවනදවස් තමාගේ සහෝදර ජොෂ්ඨගඟිනිවූ රහත් මෙහෙණින්තන්දක එපවත් කිහ. ඉක්බිති ඒ මෙහෙණින්ත විසින්:—

“අලජ්ජිනං බලං දන්තා භාපෙති විනයං මම,
ජීවනෙතායෙව ජාතොසි ගමහිරා ලොහකුමහියා”—යි.

යනාදින් “මේ ලොකයෙහි ගෘහස්ථ ප්‍රච්ඡිද්ධාදිවූ යම් කිසිවෙක් අලජ්ජිවූ පාපි මහණුන්ට බලය දී මා විසින් පනවනලද විනය ප්‍රඥාප්ති පිරිහෙලා කෙළසුවහසක් සක්වළ පැතිර පවත්නාවූ මාගේ ආඤාව මද්දනය කෙළේ විනම් එතෙම එකානනයෙන් අපායෙහිම උපදනේය. ජීවත්වේ නමුදු නොමියනතුරු ඒ මනුෂ්‍යයෙකුගේ ගොස් ගිවිගෙන දිලිසෙන ලොහොදියෙන් පිරි තිබෙන අනිගමනිවූ ලොහොකුඹුනරකයෙහි උපන්නක්හු වැනි වෙයි” යනු මුදුන් විසින් වදාරනලදී. එසේහෙයින් මහරජ ඒ අලජ්ජි වජ්ජිත් හැර ලජ්ජිත්වහන්සේට බලයදී පස්වාදහසක් පවත්නා බ්‍රහ්මාසනයට පිටිවහල්ව කල්පයක් දවස් දිව්‍යමනුෂ්‍ය සමපත් විදිනාසේ කුශලරාහි වච්ඡිතයකරව” යි අවවාදකොට ගියකල්හි එදිනම විශාලාමහනුවරට ගොස් ඒ දශවස්සුව ඉපදවූ දසදහසක් පමණ පාපි මහණුන් සස්තෙන් පිටත්කරවා එතැන්හි රැස්වූ දොළොස් ලක්ෂයක් පමණ රහතන්වහන්සේ අතුරෙන් සබ්බිකාමි සථවිරයන්වහන්සේ හා යස නම් මහතෙරුන්වහන්සේ ඇතුළුව සත්සියයක් පමණ රහතන්වහන්සේ විශාලාමහනුවර වාලුකාරාම නම් විහාරයෙහි රැස්කරවා ඒ කාලාශොක මහරජ ගේ සථවිරවාද නම් ලද සියලු ධර්ම විනය දෙක නැවත දිවක නිකායාදි වශයෙන් විභාගකරවමින් අටමසකින් ධර්මසංඛ්‍යායනා වසානය කරවා මුදුසසුන් පැවැත්වූහ. එසේහෙයින් කියනලදී:—

“එතතාවතා දසසහස්ස සුපාපහිකඤ්ඤා
නිද්ධිය මුතදසවස්මලං අකංසු,
යනෙන සුනිමමල යසෙන යසෙන සබ්බං
සංඛිතිමුජ්ඣිකමලා අපි දසසිනා සා”—යි.

එකල ඒ විනය සංකීර්ණකාරක මහාසංචරිතවරයන් විසින් කෝරා
හරනලද දසදහසක් පමණ පාපි භික්ෂූහු ශාසනප්‍රතිෂ්ඨා නො
ලදින් පක්‍ෂබල යෝග්‍ය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ දෙශයකට ගොස් බමුණාබමුණ
විවාරයට අසමරීවූ මණ්ඩලිකරජක්හු ලදින් සංචරවාද බිඳ “අපිද
මෙවිට බමුණ සංකීර්ණකාරක කරමිහ” යි ඔවුනොවුන් හා මනත්‍ර
ණය කොට අභුතපුරීවූ අපුරීපාඨ බහා පුරීපරවිතරෙට නොබලා
අභිප්‍රාසානුකූලවූ අරීකථා උපදවා බමුණ පෙරළා ගෙන මහා
සංඝික නම් ආවාසීනිකායක්ව ජයමහාබෝධියෙන් බට ලහවු
කැටියක් සේ එතැන් පටන් ක්‍රමයෙන් අවුරුදු සියයක් ඈතුව
මහාසංඝිකය, ගොකුලිකය, එකබේබාහාසිකය, පුඤ්ජනි
වාදිය, බාහුලිකය, වෛර්ණවාදිය, මහිංසාසකය, වජ්‍රපුත්‍ර
කය, බමුණානාසිකය, හද්‍යානිකය, ජනනාගාසිකය,
සමමනනිකය, සම්මාපිවාදය, බමුණපුත්‍රිකය, කාශ්‍යපිය,
සංක්‍රාන්තිකය, සුත්‍රවාදිය යි කියා සතළොස් නිකායෙන් වූහ.
එකකුදුවුවත් දෙවෙනි බමුණ සංකීර්ණකාරකයෙහි පටන් ක්‍රිපිටකබමුණ
එක්සිය අටළොස් අවුරුද්දක් නිමිලව පැවැත්තේය. ඉක්බිති
ඒ කාලාශෝක රජු කෙරෙහි පටන් හද්‍යසෙනය, කොරණ්ඩය,
මහිගුරය, සම්මකප්පය, ජාලිකය, උසහකය, සංකප්පය,
කොරව්‍යය, හන්දිවර්ණය, පමමකය, යන දසබැරජුන් හා
උග්ගසෙනනන්දය, සංඝමුක්තනන්දය, සංඝමුක්තනන්දය, හුහ
පාලනන්දය, රභිපාලනන්දය, ගොවිසාණනන්දය, දසසිංහ
නන්දය, කොට්ඨකන්දය, බනපාලනන්දය, යන නව නන්දරජුන්
හා වජ්‍රපුත්‍රය, බිජුසාරය යන මේ එක්විසි රජුන් ඇවෑමෙන්
පැලුප්පුවර මහත්වූ කුලබල වික්‍රමඥාති ආඥාවක්‍රමවීතිවූ
බමුණාගොක නම් මහ රජෙක් සිතුවමණි රුවනක්සේ පැනනැගී
අප බුදුන් පිරිනිවි දෙසිය අටළොස්වන අවුරුදු දසදහසක් යො
දුන් දඹදිවනලෙහි එකච්ඡත්‍රනංවා රජ්‍යාභිෂේකප්‍රාප්තව අහසින්
යොත්තෙක පොළොවින් යොත්තෙක අවටින් සාගර පයභින්නව
යශස් තෙජස් පතුරුවා සුවාසුදහසක් මහරජුන් හා සමඟ මහ
සෙනහ පිරිවර අමරගණනුබබ දෙවෙනිපුත්‍රමයෙන් රජ්‍යාභිෂි
තේ මුඵදඹදිව ඒ ඒ රජධානිවල වෛරාග්‍යාභිෂේක බොධාග්‍යාභිෂේක ප්‍රති
මාග්‍යාග බමුණාලා ප්‍රාසාද වඩකුමණි ප්‍රාකාර ගොපුර පුෂ්කරණී
පුෂ්කාරම එළාරමාදින් ප්‍රතිමණිකවූ සුවාසුදහසක් රජමහාපිභාර
කරවා බාතුකොත් පිහිටුවන පුජදිනසෙහි අශෝකාරාමයට රැස්වූ
අනුලක්‍ෂයක් ක්ෂණමුඛාදී භික්ෂූණීන් හා අසුකෙලක් මහරහත්

ආදී භික්‍ෂූන්වහන්සේගේ* මධ්‍යයෙහි සිට එ මහරහසාන්ගේ ලෝක විවරණ මහාප්‍රාතිසායනීයානු භාවයෙන් සාගරපයනීයානු මුළු දඹ දිව්‍යලය අගනනයෙන් බලා සියලු විහාරවල පවත්වනලද උදර කරවූ පුත්තසන්නාර දූක මහත්වූ ප්‍රීතිප්‍රමොද රසාභ්‍යාදයකොට ශාසන දායාද සඳහා ප්‍රධාන පුත්‍රවූ විසිහැවිරිදි මිනිසුන්ගෙන් හා අටලොස්හැවිරිදි සංඛ්‍යමිත්‍රා නම් කුමාරිකාවන් හා දෙදෙනා මහණකරවා දවස පස්ලක්‍ෂයක් ධනවිසදමින් බ්‍රහ්මාසනයෙහි මහත්වූ ලාභසන්නාර පැවැත්විය.

එකල නීරීකයෝ ලාභසන්නාර සඳහා සපුන්වන්නාහු තමන්ගේ මිථ්‍යදූෂිතයම ධර්මවිනය නම් වේගය උසස්කොට දක්වමින් ඇවි දිනාහ. පැවිදි නොලබන නීරීකයෝ තුමුම නිසකේ කපා කසා පිළි පෙරෙව එ එ විහාරයට වැද වෙසෙමින් පොහෝපවුරුණු කරන සහමැදට වදනාහු භික්‍ෂූන් විසින් ධර්මවිනයාදීන් නිග්‍රහ කළද ශාසනානුකූල ප්‍රතිපත්තියෙහි නොපිහිටා අනෙකප්‍රකාර දුළුබිම් උද්භාවනා කෙරෙමින් ඇවිදිනාහුමය. එසේගෙසින් සන් අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි සිල්වතුන්වහන්සේගේ සංඛ්‍යසාමප්‍රි විශුභි යට කාරණවූ පොහෝපවුරුණු නැතිව බොහෝසේ ශාසනය පසුබස්නට වන. එකල ධර්මාශෝකමහරජුගේ එපවත් අසා බ්‍රහ්මලෝකාගත මොග්ගලීපුත්තනිසස් මහතෙරුන්වහන්සේ කරුණුම සන්දවසක් විහාරයෙහිමරද, සියලු සමයානාර ඉගෙන එම සන්දවස ඇතුළත යකුන් දෙදෙනකු ලවා මුළු දඹදිව සියලු මහා සංඛ්‍යා ගෙන්වා තමන් නමින් කරවූ පැළලුප්තුවර අශෝකාරාම නම් විහාරයෙහි රැස්කරවා සමානලබ්ධිකයන් වෙත වෙනම සිටුවා ලබ්ධිගෙද විවාර සංඝනවාදය, එකව්‍යසංඝනවාදය, අනනා නිගනිකය, අමර වික්‍රොධිකය, අබ්‍රිව් සමුප්පනකය, සංඝඤ්චාදය, අසංඝඤ්චාදය, නොවසංඝඤ්චාසංඝඤ්චාදය, උචෙස්දවාදය, දිඬුබමමනිබ්බානවාදය” යනාදිවූ වාද ගෙන මහණවෙසින් වසන ශරීර කුට කෙරුවක ලුබ්ධිමායාවී සැටදහසක් පමණ නීරීකයන් සස්තෙන් පහකරවා ශාසනය ශුඛකොට වෙහෙර සිසාරා රැකවල් ලවා විහර්වාදිවූ සිල්වතුන්වහන්සේ ලවා සමගි පොහොස කරවා එතැන්හි රැස්වූ සැටලක්‍ෂයක් පමණ රහතන් වහන්සේ අතුරෙන් මොග්ගලීපුත්තනිසස් මහතෙරුන්වහන්සේ

* මෙහි ස්ත්‍රී ශ්‍රව මෙහෙයුනු දහසයක. ස්ත්‍රී ශ්‍රව භික්‍ෂූහු ලක්‍ෂයෙහි— විනාශිතවා; මහාවංශ.

¶ පරිච්ඡෙද නව-අංකම.

ප්‍රධානකොට ඇති දහසක් පමණ රහතන්වහන්සේ ලවා නවමස කින් බිම්මසඛ්‍යාදනා කරවා ලැස්බලය පෙරදැරිකරවා බුදුසසුන් පැවැත්වූහ.

එසේගෙසින් කියනලදි :—

“යා සට්ඨිතිත්ථියසහස්සනිසාගතනනං
දුලලබ්භොරනිමිරං චිතිහව්ව සම්මා,
සා තිස්සථෙරරචිනා ගම්මා විකාසං
සඛිතිවාරුනලිති අපි දස්සිතා මෙ.”

එකල්හි ශාසනයෙන් පහකරනලද නිවිකයෝ ශාසනප්‍රතිෂ්ඨා නොලදින් නික්මුණුහු ක්‍රොධයෙන් දිලිහී රජගහානුවර සමීප යෙහිවූ නාලාංකුවෙහි රැස්ව “ජනයන් ශාසනාවහාන* නොකරන පරිද්දෙන් ශාකෘ භික්‍ෂූන්ගේ බිම්මවිනය දෙක බිඳවුව මැනව, එද වහාහි ඔවුන්ගේ සමයගෙද නොදැන නොපිළිවන. එබැවින් කිසියම් ුලපායකින් යළිදු මහණුවුව මැනවැ” යි ඔවු නොවුන් හා මනත්‍රණය කොට පෙරලා අවුත් ථෙරියනිකාය වාසින් කරා වැද්ද නොහි එයින් හළ මහාසඛිකාදිවූ සහලෝස් නිකායවාසින් කරා එළඹ තමන් නිවිකබව නොහඟවා මහණුව තුමුද පිටකත්‍රය අසා පිරිවහා විපරියාසකොට පෙරලාගෙන, ඉක්බිති කොසඹැනුවරට ගොස් බිම්මවිනය බිඳිනානුව බැණ ගෙන බුදුන් පිරිනිවී දෙසිය පන්තිස් අවුරුද්දක් ගියකල සරු සක්ව බෙදී සතෙතෙක වෙසෙමින් “හෙමව්නාය, රාජගිරිය, සිඛාවිකාය, පූච්ඡෙලිය, අපරලෙලිය, වාජිපිය, වෛතු ලාය, අකිකාය, අනාමහාසාඛිකාය” යි නවනිකායෙක්වූහ. එයින් හෙමව්නායෝ බුදුන් වදාළාක් මෙන් සබ්බප්‍රතිරූප කොට වණ්චිටකාය කළහ. රාජගිරිහු අබ්බලිමාලපිටකාය කළහ. සිඛාවිකායෝ ගුඨිවෙස්සනානාය කළහ. පූච්ඡෙලිහු රඬසාලගජීවිනාය කළහ. අපරලෙලිහු ආලවකගජීවිනාය කළහ. වජ්‍රපථිකවාසිහු ගුඨිවිනාය කළහ: තවද ඔහුව මායා ජාලනානත්‍රය, සමාජනානත්‍රය, මහාසමයනානත්‍රය, නානා සංක්‍රමය, භූතවාමරය, චක්‍රාමානාය, වක්‍රසංචරය, වාදගවක්‍රය, ගෙරුකාද්බුද්ධය†, මහාමායාය, පදනි:සෙසය, වතුසිසංඝය, පරමදිසය, මට්ට්ඨදහවය, සඵබ්බය, සඵගුහාය, සමුවධ යය, යනාදිවූ තනත්‍රද, මායාමට්ටිකලාපය, ගෙරමඛිකලාපය,

* ශාසනසංක්‍රම-ඇතමි.

† ගෙරුකාත්ථුදය-ඇතමි.

ත්‍රිසම්මසංකල්පය, ගත්තකල්පය, චක්‍රගඛාරකල්පය, මර්ථි
ගුණකල්පය, ශුඛ සම්මුච්චයකල්පය, යනාදිවූ කල්පශාස්ත්‍රද
ඉපදවූහ.

වෛතුලාචාදිහු වෛතුලාපිටකය කළහ. අනිකයෝ
රතනකුටාදිවූ ශාස්ත්‍රානතර රචනා කළහ. අනාමනාසාඛසී
කයෝ අක්කරසාදියාදිවූ සූත්‍රානතර රචනා කළහ. ඔවුන් ඒ
ප්‍රකාරණ රචනාකළ ක්‍රම වෙන වෙනම දක්වත් ඉතා බෙහෙව.
මෙසේ නොයෙක් ශාසනහෙද ඉපදවූවද සඵඤ්ශාසනය තුන්වන
ධම්ම සබ්බසංඝයාටෙහි පටන් දෙසිය එකුත්විසි අවුරුද්දක් නිමි
ලව පැවැත්තේමය.

එකල්හි ඒ තිස්සුප්‍රතිරූප නිරීක්ෂයන් විසින් උපදවනලද සබ්බම
ප්‍රතිරූපයන් අතුරෙන් වණ්ණපිටකාදිවූ සබ්බමප්‍රතිබිම්බ ජමු
ච්ඡයෙහිම නිවානනවිය. වෛතුලාචාදය, වාජිරියවාදය, රතන
කුටාදි ශාස්ත්‍රය යන මෙතුන ශ්‍රීලංකාවේපයට උපගත විය. එද
වනාහි මෙරට රජකළ රජුන්ගෙන් පළමුවන විජයරජය, උප
නික්කය, පණ්ඩුවාසය, අභාරජය, පණ්ඩුකාභයය, මුට්ඨිවය,
යන රජුන් සදෙනා ඇවැමෙහි සත්වැනිව උපන් දෙවනපෑතිස්ස
නම් රජෙක් බුදුන් පිරිනිවි දෙසියසතිස්වන අවුරුදු දඹදිව ධර්මා
ශෝක රජතට අටළොස්වන්තෙහි මෙකල රජවිය. එකල ධර්මා
ශෝක මහාරජාණන් පුත් මිහිඳු මාහිමියන්වහන්සේ උප
සම්පන්නවූ දෙළොස්වස් පිරි පොසොන්මස මැදි පොහෝදවස්
මුල නැකතින් සිරිලකට වැඩ එම දෙවනපෑතිස්සරජතට පළමු
වන්තෙහි මෙසිරිලක සසුන් පිහිටවූ සේක.

ඉක්බිති ඒ දෙවනපෑතිස්සරජු පටන් උත්තියරජය, මහා
සිවය, සුරතියය, අස්සරජියෝය, *අශේලය, එළාරය, මහා
නාගය, සමාලතියය, ගොඵඥය, කාවන්තියය, දුටු
ගැමුණුය, සැදුතියය, තුල්නන්රජය, ලැමණිතියය,
කඳුදුනාරජය, සඤ්චුද්‍රාවිධය†, යන මේ සකළොස් රජුන් ඇවැ
මෙහි වළගම්ඥයා, නම් මහරජෙක් බුදුන් පිරිනිවි සාරසිය
එකුත්සාලීස් අවුරුදු නවමස් දසදවසක් ගියකල සිරිලක රජ
පැමිණි පස්වැනිමස පරදෙසින්බව සෙබලදෙමළන් සන්දෙනකු
හා සුඛකොට බිඳි වල් වන. එකල බුදුන් බෝමැඩ මිදුරසුන්
නැගි මරසෙනන බිඳ බුදු වූ දවස් එම මිගස ප්‍රීතිවෙගයෙන් උදන්

* සෙනය, ගුහතිකය-මහාමංග.

† දුලකභි, බැහිස, පණ්ණමාර, පිලයමාර, දැවිය, ගස දෙමළුරජ පස්දෙනයි.

අනාවදුළු “අනෙකැත්තිසංසාරං” යන ප්‍රථම බ්‍රහ්මවචනය ආදී කොට කෙළවර පරිනිච්ඡාණ්ණකාලයෙහි වදාළ “වයධම්මා භික්ඛාචෙ සංඛාර අප්පාදෙන සම්පාදෙථ” යන පශ්චිම බ්‍රහ්මවචනය අවසන් කොට මේ දෙඅතුර පන්සාලිස් අවුරුද්දක් වුච්ඡේදනී දිව්‍යමුග්ග නාගසුප්ඤ්ඤාමනුෂ්‍යයක්‍ෂරාක්‍ෂය සිව්විද්‍යාධරාදීන්ට අනුශාසන පිණිස වදාළ පරිද්දෙන්ම අක්‍ෂරවශයෙන් පදවශයෙන් ග්‍රන්ථ වශයෙන් භාණ්ඩාරවශයෙන් පරිවර්තනසංඛ්‍යාසහිත අනුනව අනධිකව සඵල දුලිබ්ධිය හා අසමමුග්‍රව ත්‍රිවිධසංකෘතියාදිඵල ගහන ගබ්‍යාප්‍රවාහයක් සේ සුපරිශුද්ධව දුරභමිනිරූපනයක් සේ නිමිලව අමානමහාමෙසයක් සේ වුච්ඡේද සහගමින් ත්‍රිවිධ බොධිසම්පාදනයට සෘජු රාජපථයක්ව සකලජනකමනිය සඵලසම්පන්නී ලාභයට එකානන කාරණව උපාලිය, දයකය, සොණ්කය, සිග්ගවය, මොග්ගලිසුත්තානිස්සය, මහිඤ්ජය, ඉට්ඨියය, උපානියය, සමබලය, හද්දසාලය, අපිඨිය, නිස්සදහනය, කාලසුමනිය, දීඝනාමය, දීඝසුමනිය, කාලසුමනිය, මහානාගය, බුබ්බකඛිනිය, නිස්සය, දෙවය, සුමනිය, චූළනාගය, ධම්මපාලිනිය, බෙමය, උපනිස්සය, චූළසදෙවය, සුමනිය, සුසංචාරාමය, මහාසිවය, උපාලිය, මහානාගය, අහසය, නිස්සය, චූළසංචාරාමය, චූළාහසය, නිස්සය, චූළදෙවය, සිව්සංචාරය, යන මේ මහාසංචාර පරමපරාවෙන් මුඛපාලිවශයෙන් පැවත ආවාමු ත්‍රිපිටකධම්මය එක්තරා ජනපදාධිපතක්හුගේ ආරක්‍ෂාවෙන් පන්සියයක් රහතන් වහන්සේ මාතුල නම් දනව්වෙහි අප්‍රලෝචනවැඩහිද පොත් සංඛ්‍යායනා කොට ලියවුණේය.

ඉක්බිති වළගම්මිභා මහරජ තුදස්අවුරුදු සත්මසක් හියකල සිංහල බලසෙනන ගෙන දෙමළින් මරා රාජ්‍යය එක්සත්කොට ගිවිනම් නිවමකු විසූ නිවිකාරාමයක් පිටමා නමාගේ අහස නාමය හා ඔහුගේ ගිරිනාමය එක්කොට අහසගිරිනම් විහාරයක් කරවා පුරෝපකාරිවූ නිස්ස නම් මහතෙරකෙනෙකුන්වහන්සේට පිළි ගැන්විය. එකලට ලකසසුන් පිහිටි දෙසිය සතළොස් හවුරුදු දසමස් දසදවසක් අතික්‍රාන්තවිය.

ඉක්බිති ඒ හගිරිවෙහෙර පිළිගත් කෙම්ගලුවැසි නිස්ස මහතෙරු “කුලසංසඳ්ව වෙසෙති” යි මහවෙහෙර වසන සුසිල සංඛ්‍යා එක්ව ඔවුන්ට පබ්බාජනියකමීය කරනකල්හි එම සහ පිරිසැ හුන් ඔවුන් අතවැසි මහදුලියානිස්ස නම් ශිෂ්‍යයෙක් “අප මහතෙරුන්වහන්සේට එසේ නොකළ මැනවැ” යි වැළ

කිය. එකල මොහු “අශුඛානුවර්තකයන” යි හිඤ්ඤත්වයන්ගේ ඕනට උත්තේජනීයකම්මය කළයෙක. එකල එකෙම කොපයෙන් දිළිහි පත්සියක් පමණ හිඤ්ඤත් තෙදකොට හැරගෙන ථේරිය නිකායෙන් හිනනව අහසගිරිවෙහෙර ගොස් වසනුයේ යටකි වජ්ජුත්‍රනිකායෙහි ධම්මරූපී නම් ආචාර්යයන්ගේ ගිණයන් දඹදිව පලායුරුම නම් විහාරයෙන් මෙරට අවුත් නමාකරු වත්කල්හි ඔවුන්ගේ සමය කැමැතිව ඔවුන් හා එක්ව ධම්මරූපී නම් ආචාර්යව පිසිය. එකැත්පටන් අහසගිරිවාසිත්‍ර ධම්මරූපී නිකාය නම් වූහ. මෙසේ ධම්මරූපී නම් නිකායෙක් බුදුන් පිරිනිවි සාරසිය සිවුපනස් අවුරුද්දක් ගියපසු වලගම්අභා නම් මහරජහු දවස ඔහුට පසලොස්වත්තෙහි ථේරියනිකායෙන් හිනනව හගිරිවෙහෙර ව්‍යාප්තවිය.

ඉක්බිති ඒ වලගම්අභා මහරජහු පටන් මහදුලියානිකාය චොරනායකය, කුඩානිකාය, බලන්සිවස, වවුකාය, බැලි, නිකාය, නිලියපුරොගිතය, අනුලාය, මකලන්තිකාය*, හානියක, මහදුලියාය, අමබගැවුණුය, කිණ්ගිදිලය කුඩා අභාය, සිවලිය, එළුනාය, සදමුහුණුය, සසසිඵය, සුභබලනාය, වැහැස්පය, වත්තැහැනිකාය, භජනාය, මහදුකාරජය, හානියනිකාය, චූලනිකාය, කුහුන්නාය, කුඩානාය, කුඩාසිඳිනාය, යනමේ එකුත්තිස් රජුන් ඇවෑමෙහි බුදුන් පිරිනිවි සත්සිය දෙපණස් අවුරුදු සාරමස් දසදවසක් ගිය පසු ධම්මව්‍යවහාරයෙහි දක්‍ෂවූ ව්‍යවහාරනිකාය නම් රජෙක් මෙරට රජවිය.

ඒ රජහු දවස ධම්මරූපී නම්වූ අහසගිරිවාසිත්‍ර යටකි ධම්මාශෝක මහරජහු දවස ශාසනය නසනු පිණිස මගණුවෙස්ගත් වෛතුලා නම් තීරික බ්‍රාහ්මණයන් විසින් උපදවනලද වෛතුලාපිටකය ගෙන “බුදුන් වදල ධම්මය මේය” යි ප්‍රකාශකොට දැක්වූහ. එකල ථේරිය නිකායවාසිත්‍ර ධම්මවිනය හා සසදබලා ඒ වෛතුලා වාදය “අධම්මවාදය” යි දුරුකොටපිහ. එවන් අභා ව්‍යවහාරනිකාය රජ සම්මානායුධයෙහි කෙළපැමිණියාවූ කාසිල නම් අමාත්‍යයකු ගෙන විනිශ්චයකොට බලා බ්‍රිඛගාමික නොවන බව දැන වෛතුලාවාද ගෙන්වාගෙන දවා එගත් පාපි හිඤ්ඤත්ව නිග්‍රහකොට බුදුන්ගේ පඨනිපට්ඨාසනය බැබලවිය. කියනලද්දේමැයි මහාවංසයෙහි :—

* මමලනකිය-අ.හම.

“වෙතුලලවාදං මද්දිනා කාරෙනා පාපනිග්ගහං

කපිලෙන අමචෙන සාසනං ජෙනසිධ සො.”—සි.

ඉක්බිති වාවහාරනිසුරජු පටන් “අභානිසංසය, ඡිට්ඨාගංස විජ්ජිද්දං, සංඛ්ඤානිසංසය, දුහුමි ඡිට්ඨසංඛ්ඤා” යි රජ සපරමපරවත්තිසප්ත සත්වැනිව සිරිලක රජපැමිණි ගෝඨාසය නම් මහරජහට සතරවන්තෙහි එම නිජ්ජිද්දු ධර්මරූපි නම් අභයගිරිවාසීහු යළිදු වෛතුලලවාද ගෙන “බුඩ්ධාසිකය” යි දැක්වූහ. එකලට එයින් උසස්විලාසනිසංස නම් මහතෙර කෙනෙකුත් වහන්සේ වාවහාරනිසුරු රජු දවස වෛතුලලවාද ගත් භික්ෂූන්ට නිග්ගකළ පරිදි අසා යළිදු. “පිචාරවත් රජතු දවස එලෙස වුව යහපත් නොවෙයි, අපි ඔවුන් හා එක්නොවමින” යි සහ තුන්සියයක් දෙනා හැරගෙන දකුණු ගිරිවෙහෙරට ගොස් ධර්මරූපිනිකායෙන් වෙන්ව විසූහ. ඔවුන් කෙරෙන් සාගල නම් මහතෙරකෙනෙක් එහිම හිඳ ආගම ව්‍යාප්ත කළහ. එතැන් පටන් ඔවුන් අතවැසි එහි වසන භික්ෂූහු එම නමින් සාගලීය නම් වූහ. මෙසේ සාගලීය නම් නිකායෙක් බුදුන් පිරිනිවි සන්සිය පස්අනුගවුරුද්දක් ගියපසු ගොඵඅභා රජහු දවස ධර්මරූපි නිකායෙන් භින්නව දකුණු ගිරිවෙහෙර සභානවිස, පසුව මහසෙන් රජු දවස දෙනානකවෙහෙර ව්‍යාප්තවිය.

ඉක්බිති ගොඵඅභා මහරජ පසුව මහා ආවාසයෙහි මහාසංඝසා රැස්කරවා එපවත් පිචාර වෛතුලලවාදය බුඩ්ධාසික නොවන බව දැන එගත් පාපි භික්ෂූන් සැටදෙනකු තෝරා වෙර ලකුණු ඔබ්බවා දෙස ත්‍යාගකරවා වෛතුලලවාද ගෙන්වාගෙන දවා බුදුසසුන් බැබළවීය.

එකල දෙසත්තකළ මහණුන් සැටදෙනා අතුරෙන් සමහරු ගොස් කාවීරපටුනෙහි වෙසෙති. එකල්හි එක් තිථික මානවකයෙක් දෙශානුරයෙහි සිට කාවේරියට අවුත් පටුන්ගම් වැස්සන් ඔවුන්ට කරන උපවාර දෑක ලාභසක්කාර සඳහා ඔවුන් කෙරෙහි මහණුව සංඝසමුහු යයි යන නමින් ප්‍රසිද්ධ වසනුයේ දවසෙක වත්තෙරුන් පැන් සනහන්ට බටදී සිවුරු අතින් ගෙන සිටියේ ඔවුන් පිට එබූ ලකුණු දෑක “මේ කීමෙක්ද” යි පිචාර “ලක්දිව ගොඵඅභා නම් රජෙක් මහාවිහාරවාසීන්ගේ බස් ගෙන අප වෛතුලලවාද ගත් අභයගිරිවාසීන් සැටදෙනකු වෙර ලකුණු ඔබ්බවා දෙසත්තක කරවාපිය” යි කී කල්හි “ඊට මා විසින් කුමක්

කළමනාදු” යි විචාර “තා සමච්ඡිද්‍රවහොත් සතුරන්ට නොකළ මනා දෙයක් ඇද්ද” යි කිකල්හි “යහපතා” යි ගිවිස “මහ වෙහෙර වැස්සන් වෛතුලාවාද හෝ ගන්වමි, ඔවුන්ගේ විහාර හෝ මුලිනුදුරුවා නස්වාපියමි” යි සැහැසිව සිංහලයට බැස ගොඵඥා රජු සිත්ගෙන ඔහු පුත් “දෙටනිස් කුමරු හා මහසෙන් කුමරු හා දෙදෙනා ශාස්ත්‍ර උගන්වමි” යි පටන්ගෙන නවම නවම දන්තා දෙටනිස් කුමරු හැර බැලූ මහසෙන් කුමරු ගෙන මතු තමා සිතන කටයුත්තට කීවා කරවාගන්නා පිණිස ශාස්ත්‍ර ඉගැන්වීය. ගොඵඥා මහරජනෙමේ තෙළෙස් අවුරුද් දක් දූහැමෙන් රාජ්‍යයකොට ජනමානවරගත විය.

එකල සංක්‍රමයා දෙටනිස් කුමරු කෙරෙහි භයින් සොළීරට ගොස් කාවීර පවුලෙහි වසනුයේ දෙටනිස් කුමරු රජවී දස අවුරුද්දක් දූහැමින් රාජ්‍යයකොට පරලෝ ගියකල්හි එපවත් අසා නැවත ලක්දිව බැස භගිරිවෙහෙර වෙසෙමින් නොයෙක්ලෙස උත්සාහකොට පසුබලනවිහාරවාසීන් වෛතුලාවාද ගැන්විය නොහි බුදුන් පිරිනිවී අටසිය අටලොස්වන අවුරුදු සිරිලක රජ පැමිණි තමා ශිෂ්‍යවූ මහසෙන්රජු කරා එළඹ නොයෙක්ලෙස කාරණ කියා සිතට නංවා “මහවෙහෙර වැසි මහණින්හට අහරක් දුන් කෙනෙක් ඇත්නම් සියක් දඩය” යි රජුගේ විධාන යෙන් නුවර බෙර ලැවීය. එකල මහාවිහාරවාසීහු නුවර බැස තුන්දවසක් සිභා ආහාර නොලදින් ලෝවාමහපායට රැස්ව “අපි ඉදින් සයින් වී නමුත් අධර්මය ධර්මය යනුමෝනම් බොහෝ දෙන එම ගෙන අපායගත වෙති; අපි ඇමද සාපරාධ වමිහ. එබැවින් අපි අපගේ ජීවිත බ්‍රහ්මචර්‍ය්‍යවට අන්තරාය වේ නමුදු වෛතුලාවාද නොගනුමිහ” යි කථාකොට මහාවිහාරය, මිරිස වැටිවිහාරය සැගිරිය ඇතුළුවූ හාත්පස හැම විහාරවලම සිල්වත් තිකුණු විහාර හැර රුහුණු ජනපදයට හා මලයදෙසටද වැඩී යාහ. එකල පාපමිත්‍රවූ සංක්‍රමයා සොණ නම් අමාත්‍යයකු උපසන්නකරවාගෙන රජහට කියා ලෝවාමහපාය ඇතුළුවූ තුන්සිය සිව්සැටක් පමණක් පිරිවෙන් මහපා මුලිනුදුරුවා නස්වා විහාරභූමිය සාවා උදු වසුවාපිය. එකල භගිරිවෙහෙර වැසි ධර්මරුවහු ගොස් සැගිරියෙහි විසූහ. කියනලද්දේමැයි මහාවංසයෙහි :—

“මහාවිහාරෙ පාපෙන මහාසෙනෙන නාසිනෙ
වසිංසු ධම්මරුවකා හිකු වෙතිය පබ්බතෙ”—යි.

පසුව ඒ මහසෙන්රජ මෙහෙවැණිණි අහස නම්වූ කලාණමිත්‍ර අමාත්‍යයකුගේ සත්පුරුෂ සමාගමයෙන් නැවතමහාවිහාරයකරවා ඒ ඒ දිග වැඩි භික්ෂුසංඛ්‍යා ගෙන්වාගෙන සිව්පසයෙන් උපසාහ කෙළේය. ඒ රජතුමාගේ අගබිසෝ තනතුර සිටි රජවල්ලභ ලැමැණි දුවක් ප්‍රපාතමය කරවන්නී වඩුවකු ලවා සංඛ්‍යමිත්‍රයාගේ හිස සිඳවා උල තබිබවා වෛතුලාවාද ගෙන්වාගෙන දවාපුව. නුවර වාසිහු කීපි සංඛ්‍යමිත්‍රයාගේ උපසාහමාව සිටි සොණ නම් අමාත්‍යයාගේ ගෙය බිඳගෙන වැද ඔහු මැඩ මරා කසලගොඩව ඇදපිහ. එකල මහසෙන්රජ සංඛ්‍යමිත්‍රයා මළද පාපමිත්‍ර සංඝථීය නිසා සුසිරිලසුසිරියන් නොහැදින දකුණු ගිරිවෙහෙර වසන වඩක සිත්ඇති කොහොන්තිස්ස නම් මහතෙරුන් කෙරෙහි භක්ති උපදවා ඔවුන්ට මහවෙහෙර සිමිත් ඇතුළත ජෙනාපවන ලයන්ති දෙනාවෙහෙර කරවන්ට පටන්ගත්ත. එකල්හි මහවෙහෙර වසන භික්ෂුහු “ඇතුළු සීමා නානා සංවාසකයන්ට විහාර කළ නොහැක්කැ” යි වළක්වන්දින් බාලරජතුමා ගිරිවෙහෙර වාසින්ගේ බස් ගිවිස “එසේවුව සීමා ඉගුළුව මැනවැයි” නියෝගකළ කල්හි “ශාසනානුසංදක්වා පවත්නා සීමාව අපි නුගුළුවමින” යි රහසින් සහ සත්තමක් බිම්ගෙයක රඳවා විහාරය හැර ගියහ. එකල දෙනානකයෙහි භික්ෂුහු “සීමා උගුළුවමින” යි පටන්ගත්ත. එපවත් අසා සිතුල්පව්වෙහෙර වසන අභිඥාලාභිවූ හෙරණ කෙනකුන්වහන්සේ රාක්ෂසවෙශයෙන් මවාගෙන යගදුවක් අතින් ගෙන අමෝරා පිරිස් මැදට වැද දෙනානකයෙහි භික්ෂුන් ඒ ඒ අත ලුහුබඳවා නුවර බලා නික්මුණුසේක. මහසෙන්රජ එපවත් අසා “දැන් ඕනට කුමක් කළමනාද” යි විචාරා “මහාවිහාර වාසිවූ භික්ෂු සංඛ්‍යා දැක මිස මෙතැන් නොතවත්තේය” යි කීකල්හි එයින් “භික්ෂුන්වහන්සේබලා වහාගෙනව” යි නියෝග කෙළේය.

එකල්හි රජුගෙන් නියෝගලත් අමාත්‍යයෝ භූමිගාහයෙහි පළමුව රහස්ව වැඩහුන් රහත් සන්දෙනාවහන්සේ ගෙනහැර දුන්වූහ. එකෙණෙහි රාක්ෂසවෙශයෙන් ආවාටු ස්මණේරයන් වහන්සේ අතුරුදන්ව සිතුල්පව්වෙහෙරටම වැඩිසේක.

එකල රජ සිම් ඉඟිලවියනොහි සීමාව ඇතුළත දෙනාවෙහෙර කරවා කොහොන්තිස්ස මහතෙරුන්වහන්සේටම දින. ඉක්බිති ඒ නිසා තෙරුන්වහන්සේට අහඟිම වස්තුවෙන් සහමැද වොදනා උපන් කල්හි රජතුමා බාමිමින නම්වූ අධිකරණ අමාත්‍යයෙක්

විනිශ්චයකොට බලා විද්‍යමාන වෛද්‍යාවන ගෙයින් රජහු නොකැ
මැතිවුවද මහතෙරුන් දැනුමින්ම සිවුරු හැරවිය. කිසිනලද්දේ
මැයි මහාවංසයෙහි:—

“තස්ස විහාරගාතිස්ස තිස්සඤ්චරස්ස වෛද්‍යා
අභ්‍යව්වජ්ජනා ආසි භූතථා සංඝමජ්ඣගා.
විනිවජ්ජ මහාමඤ්චා තදා ධම්මකසම්මතො
උපසබ්බාපෙසි ධම්මෙන තං අනිවජ්ජාය රාජනො”—යි.

එකල සාගලීහු දකුණු ගිරිවෙහෙරින් අවුත් දෙතාවෙහෙර
වැස පසුව අභිගෙරණසලමෙවන්රජු දවස වෛතුලා ප්‍රාප්ත
වූහ. කෙසේදයත්:—මෙකී මහසෙන්රජු පටන් කිත්තිවිමෙවන්
රජය, දෙවුනිසාය, බුජ්ජ රජය, උපතිසාය යන මේ පස්
රජුන් ඇවෑමෙහි මහානාම නම් රජෙක් මෙරට රජවිය. එකල
විශුඛ බුද්ධි ප්‍රසිද්ධ බුබ්ඝොස නම් අටුවාකතීයන්වහන්සේ දඹ
දිවින් මෙරට වැඩිසේක් වුදුන් වදාළ දෙලක්ෂ පන්සැත්තැදහස්
දෙසියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් ඇති ත්‍රිපිටක පාලිධම්මයට තුන්ලක්ෂ
එක් සැටදහස් සත්සිය පනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් පමණ අටුවා ලියා
පාලිධම්මය බැබළුවුසේක.

ඉක්බිති සෙන්ගොන් රජය, ලැමැණිතිස්සය,* මිත්සෙන්
කරළසොරය, හඬද්‍රාවිඩය,† දසෙන්කැලිය, සිහිවිකසුබුස,
මුගලන් රජය, කුමාරදසය, කිතීගිසෙහිය, මැදිසිව රජය,
ලැමැණිඋපතිසාය යන මේ සොළොස් රජුන් ඇවෑමෙහි බුදුන්
පිරිනිව් විනිස වෘෂී සහස්‍රයෙහි‡ අභිගෙරණසලමෙවන් නම්
රජෙක් මෙරට රජවිය. ඒ රජතට දෙළොස්වන්තෙහි මේ රටින්
කසිරට ගිය සුණ් නම් වෙළඳ පුත්‍රයෙක් වෛතුලාවාද ලියු
පොතක් ලැබ “සැබෑ ධම්මෙකැ” යි සිතා මෙරට ගෙනවුත්
රජතට පවුරුකොට දින. එකල එරජ පෙර රජුන් සේ ධර්මාධර්ම
විහාග දන්තට අසමච්ච අභයගිරිවාසීන් හා මනත්‍රණයකොට
දෙතාවෙහෙර වෛතුලාවාද (පොත) ගෙන තබා තිසුන් ඊට
සකාරා කරනසේ විධානකෙළේය. එකල දකුණුගිරි වෙහෙරින්
අවුත් දෙතාවෙහෙරවසන සාගලීහු “පෙර රජුන්දවස වෛතුලා
වාද ගත් තිසුන්ට නිග්‍රහකොට දෙය නැතකරවූහ” යි යනු අසා
වෛතුලාවාද ප්‍රදයට මනෙදායාහි වූහ. එකල අභයගිරිවාසීහු

* ජයානාහක-මහාවංස.

† පණ්ඩුය, පාරිඤ්ඤ, කුඛාපාරිඤ්ඤ, තිරිකරාය, දැව්ගය, පිඨිගය, යන
සදෙනයි.

‡ දෙවි: අදහස ආරම්භයෙහි—1077 වන්තෙහිගිහි හැගේ.

අවුත් කාරණ කියා ගිවිස්වා පැහැයෙන් එක්වැනි හෙයින් දඹයයි දක්වා බාලදරුවන් කුරුවණුවන් කවන අධිමයන්සේ දෙනා වෙහෙර වැසි අභූත මහණුන් ලවා සත්කාර කරවූහ. එතකුළු ලවන් මහාචාර්යවරයා සිත් හා අනුරාධපුර වාසින්ගෙන් නුවණැති බොහෝදෙන සහකාර නොකළාහුමය.

ඉක්බිති දඹදිවින් බට **ජොතිපාල** නම් ආවායඃ මහාසම්මිද්ධ කෙනෙක් වෛතුලාවාදින් මජ්ඣිමනිකායා නමින් දවස ලක්දිවි තෙලෙහි වෛතුලාවාද ඉතාපවත්තාසේ නිශ්ශාභකලය. කියනලද්දේමැයි වූලවංසයෙහි :—

“තද ඵකො මහාථෙරො ජෙතිපාලසනාමකො,
පරපෙසි චිවාදෙන දිපෙ වෙතුලවාදිනො.”*—යි.

ඉක්බිති ඒ නිකායමය වාසිභූත වෛතුලාවාද ගන්නවුන් නැති හෙයින් රජගෙයි වසන පුරුෂයකු සිත්ගෙන අසනතැන් කියන මැතිකත්තට විසත්තා තනතුරු ගෙන දී ඔහු ලවා රජතට වෛතුලාවාද දැක්වූහ. ඔහු මලපසු දෙනකයෙහි භික්ෂු නිහඬ මානව මහාචාර්යවරයා සිත්ට අවනතව විසූහ. මෙසේ වෛතුලාවාද තුන්වරෙක ලක්දිවට පැමිණි පරම බෝධ රජුන් විසින් ව්‍යව හිතවූයේ මෙරට ශාසනය පිහිටි අටසිය දෙපනස් අවුරුද්දක් ගිය පසු බුදුන් පිරිනිව් එක්දහස් අටපසු අවුරුද්දක් පිරුණුසද සතර වනවර ඒ පුණීනම් වෙලදපුත්‍රයා විසින් ගෙනෙනලදුව අභිගෙ රණසලමෙවන් රජු දවස පටන් මෙරට බාලජනයන් කෙරෙහි පැවැත්තේය.

ඉක්බිති අභිගෙරණසලමෙවන් රජු පටන් **දුසුලසෙත්රජය** **දළමුගලන්ය**, **කුඩාකිත්තිමෙවන්ය**, **සෙනෙවිමහනාරජය**, **ලැමැණිසිගානාය** යන මේ සරජුන් ඇවැමෙහි අග්‍රබෝධි නම් රජෙක්විය. ඔහුදවස සක්දාමලය, අසක්දාමලය, දූමය, බැබිරිය, දළබිසෝය, අනුරාත්තුමරුය, දළගොත්තුමරුය, දළසලතුමරුය, කිත්තිරතුමරුය, පුරවඩුතුමරුය, සුරියබාහුය, කසුප්කොටආපාය යන මේ දෙළොස් මහාකවීහු ඇතිවූහ.

ඉක්බිති අක්කෝරජු පටන් **කුඩාඅක්කෝරජය**, **සබ්බනිසසය**, **ලැමැණිබෝනාය**, **අසිගගානකය**, **සිසිසගබෝය**, **ලැමැණි කපුසරය**, † **දළපතිසසය**, **පැසුළුකපුසුය**, **දුසුලරජය**,

* මුලකයකරනලද මහාචංසයෙහි මේ ගාථාව අන්තර්ගත පෙණේ. 42 පරිච්ඡෙදයේ 35වෙනි ගාථාවයි. † නිකායමාසිහු-ඇතම්. ‡ “දෙවුනිස” කිව්මහා තැනි ඇතම් පොතක “වුරුය.”

ලාමාණිදථපනිසංඝය, පෑසුඵදථපනිසංඝය, පෑසුඵසිරිසහ
 බෝය, චල්පිටිවසුදනනස, හුණුණ්නරුපියන්දලය, මහ
 ලාපාණෝය, අග්‍රබොධිය, සුඵකසුමුය, පෑසුඵඅක්බෝය,
 කුඩාඅක්බෝය, සලමෙවන්මිහිදුය, උදයරජය,* සෝමිහි
 දුය, මැදිඅක්බෝය, කුඩාදුපුලය, පෑසුලඅක්බෝය යි මෙසේ
 පස්විසි රජකෙනකුත් රජයකල ඉක්බිති ලක සසුන් පිහිටි
 එක්වාදහස් එක්සිය සවිසි අවුරුද්දක් ගියකල බුදුන් පිරිනිව්
 එක්වාදහස් තුන්සිය දෙසැට අවුරුද්දක් පිරුණුසඳ යුත් විගතූන්
 නොහසල මන්වලසෙන් නම් රජේක් මෙරට රජවිය. එරජු
 දවස වජ්‍රපමිත නිකායවාසිවූ භික්ෂුප්‍රතිරූප නීරීකයෙක් දඹදිවින්
 මෙරට අවුත් විරබ්බුරනම් අරමිභි වසනුයේ තමා ගෙන ආ රත්
 රත් පසලොස් කලදක් රජගෙයි වසන ගිරිවසැසෙන් නම් අරක්
 කැමියක්හට දී ඔහු ලවා තමාගේ ගුණ රජහට කියවිය. එකල
 රජ ඔහු ගුණ අසා රත්රනැයි සිතා ගිනි වදනා පළඟක්හු
 සෙයින් ඒ නිවවනු කරා එළඹූ රහස් බණ්ණැයි සඟවා ඔහු විසින්
 කියනලද අධමුවූ වාජිරියවාදය ගෙන කෙළසුවහසක් සක්වළ
 ආඥාපැතිර දිලියෙමින් සිටි රතනසුත්‍රාදි ධම්මය දුරුකොට එම
 අධමම සමාදානය නිසා ලන්තැනින් ඉහිළ දෙමළන්ට නුවර දී
 පොළොන්නරු ගොස් ජනමානාර ගතවිය. රතනකුටාදිවූ
 ශාසනුද එසමයෙහි ලක්දිවට බට.

ඉක්බිති ඒ මන්වලසෙන්රජු ඇවෑමෙහි සිරිලක රජපැමිණි
 මුගසින්සෙන් නම් මහරජෙක් සිංහල බලපිරිස් ගෙන දිවගොස්
 පාතිරජය පැහැර දෙමළන් මරා පුනුබැඳ මන්වලසෙන් රජු දවස
 ගෙන ගිය ජයබෙර මිණිපා හැරගෙන ලක්දිව බැස ලෝවාමහ
 පාය කටුකොහොල් පෙරළා කරවා එහිම සුන්බුන්කරවා තුන්ත
 කය දහම් ගත්වා ලෝසසුන් සෙමෙහි තබා සබමිප්‍රතිරූප ලක්
 දිව වැද්ද නොදෙනසේ කරය වටා රැකවල් ලවා දූහැමෙන් රජය
 කෙළේය. කියනලදයේ මැයි චූළවංසයෙහි :—

“සබමමපතිරූපානං දිස්වා ලොකෙ පවත්තනං,
 ගණ්ණාපෙසි නථා රතඛං සාගරනෙත සමනනානො—”යි.

එකකුදුවන් වාජිරියවාදය රහස් බණ්ණැයි සඟවා පරිහරණ
 කොට රත්නාගෙයින් මන්වලසෙන් රජු පටන් මෙරට ලාමකවූ
 අඤ්ඤායන් කෙරෙහි පැවැත්තේය. නිලපවදුභිතය වනාහි ප්‍රකාශ
 යට ගියගෙයින් ගෙවෙයි. කෙසේදයත් :—

* දපදුර ගසු මහා.වං.සං.හි.

මෙරට යටති කුමාරදාස රජු දවස දඹදිව දක්ෂිණ මධ්‍යමෙහි ශ්‍රීහම් නම් රජෙක් විය. එකල සමමිතිය නිකායවාසිවූ නුවණැති සැදුහැනැති දුෂ්ට මහණෙක් රාත්‍රීභාගයෙහි නිල් වස්ත්‍රයක් පෙරෙව වෙණඹාසයකට ගොස් එහි ලැග පහන්ව ගියකල විහාර යට ආයේය. ඔහුගේ සිතියෝ එබව දැක “මේ වෙයය යහපත් ද?” යි විචාලහ. එකල ඒ තමා ගත් වෙයය බොහෝදෙනා දුටුහෙයින් එම ප්‍රශංසා කොට එහි අනුසස් කිය. එතෙසුල් අසා ඔහුගේ වචනකර තිත්‍රිසු සිවුරු හැර නිල්පිළි පෙරවියහ. ඉක්බිති එතෙම “විදග්‍ර වෙණඹනාවන් හා අනවසරිත සුරාපානය හා කාමදෙවයා හා තුන භුවනත්‍රයෙහි අසාධාරණ රතනය” යි තබාගෙන ඊට නවසකාරකෙරෙමින් සෙසු රතනයන් කදුපහණයේ නිසරුකොට දක්වා “නිලපටදෑන” නම්වූ ග්‍රන්ථ රචනාවක් කෙළේය. කියේමැනො—

“වෙණඹරතනං සුරාරතනං රතනං දෙවො මනොහව්‍යං,
එතද්‍රවනත්‍රයං වජ්‍රෙ අන්‍යත් කාවමණ්ණියමි”—යි.

මෙසේ නිලපටදෑන යන ව්‍යාප්තවන්ට පටන්ගත්කල්හි ශ්‍රීහම් දෙවයෝ ඒ ගෙන්වාගෙන කියවා බලා—

“ත කිං පිබසි දුමේධ නරකං ගතතුමිච්ඡසි,
ලවණේදකසංසුක්කාස්සුරසස්වරේහ’පි දුලීභාය”

යන මේ අව්‍යවසරිත ග්‍රන්ථය දැක “මේ වනාහි ධර්මයෙක් නොවෙයි ශාසනහෙදයෙකැ” යි දැක “මාවැනි ආඥාවක්‍රවර්තී යක්ත්‍ර මීට උදසිනවුව හොත් බුදුසස්ත නස්තේය, බොහෝ සත්ත්‍ර මේ ගෙන අපායභාග්වෙති, පස්වා දහසක් පවත්නා බ්‍රහ්මාසනයට මා පිටිවහල් වුව මැනවැ” යි සිතා ඒ දෑනියෙහි පහන් එකක්ත්‍ර මෙන් නිලපටධරයන් හා ඔවුන්ගේ පත් පොත් ගෙන්වාගෙන පත් පොත් හා සමග ඔවුන් පාසෙක ඇතුළුකොට අගනිපුර් කළහ. එකල එයින් වැරද්ගිය ශෙෂය මුල් නුසුන් ව්‍යාධියක් මෙන් මෙවක් පෙරවා පැවැත්තේමය.

ඉක්බිති යටති මුහසින්සෙන් රජු කෙරෙහි පටන් සිරිලක රජ කළ උදරජය, කසුපරජය, පැසුළුකසුබ්‍රය, දසුලුරජය, කුඩා දසුලුරජය, උදයරජය, සෙන්රජය, උදුමහරජය, පැසුළු සෙන්රජය, මැදිසෙන්රජය, කුඩාමිදෙල්රජය, සලමෙවන් රජය, මිහිදුරජය, වික්‍රමබාහුරජය, මහලේරජය, වික්‍රමපාඨි

රජය, ජනතාපාලය, පරික්‍රමපාඨය, ලොකේශ්වර සෙනෙවිය, යන මේ එකමුත් රජුන් ඇවැමෙහි සිරිලක රජ පැමිණි මහලු විජයබාහු නම් මහරජුණෝ සයාසු හවුරුද්දක් මුළුලෙහි ලක්දිව ගම්නියම්ගම් රාජධානි පුරු උන් දෙමළ මහසෙනග සාධා සිරිලක එක්සත් කොට “ශාසනප්‍රතිපත්ති පිණිස මහකම් කර වම්” යි පවත්ගෙන ගණිපුරකයට යටත්පිරිසෙයින් සිල්වත් සහ පස්නමක් පමණ නොලදින් කලකිරුණු සිත්ඇතිවූ ලක්‍ෂ ගණන් මුතු මැණික් දෙශානතරයට යවා අරමණරට වැසි සවිවර පද්‍රාපන සිල්වත් සහ විසිනමක් හා පත් පොත් ගෙන්වාගෙන මහකම් කරවා ලක්දිව නොයෙක් දහස්ගණන් මහාසක්‍යයා ඇති කරවා ශාසනය වසිනකරවූහ.

ඉක්බිති ඒ මහලු විජයබාහුරජු පටන් ජයබාහුය, වික්‍රම බාහුය, ගජබාහුය, යන මේ තුන්රජුන් ඇවැමෙහි අප බුදුන් පිරිනිව් එක් දහස් සසිය සයාහු අවුරුද්දක් හියපසු සිරිලක රජ පැමිණි මහාසමන පරමපරානුයාන රාජවංශාදහන රාජධිරාජ කෙනෙදිගනනව්‍යපන යශෝමර් විමාලාවෙන් විරාජමානවූ ශ්‍රීසක්‍ය බොධි ශ්‍රීපරික්‍රමබාහු නම්වූ මහලු මහරජුණෝ රාජාශ්‍රී පුරුදුව උදරතර කුශලානුභාවයෙන් යුක්තව තුන්සිය සිව්සැටක් පමණ වත්තිපත්තු සාධා විපවක්‍රවතින්ව පළමු අනෙකුත් විවාදයෙන් නැසුණු ලක්දිව ඇති විවර සිංහල සෙනග රැස්කරවා සුවිසිලක්‍ෂ පස්විසි දහසක් පමණ රන්සිරිබත් අගම් පතිසෙනග හා එසේම ජයවිරිදු ලා සිවින නවලක්‍ෂපසාහු දහසක් පමණ නැවැණි මහ සෙනග හා සමන කොට දෙබළු මහසෙනග අතුරෙන් සියෙන් දසදෙනා බැගින් කෝරු එක්විසිලක්‍ෂ පස්විසි දහසක් පමණ සිංහල යොධයන් දෙශානතරයට යවා සොළීපාතිරජයෙහි පටන් අරමණය දක්වා සුබයෙන් සාධා ස්වදේශදේශානතරදෙක්හි එක පැහැර අණසක පතුරුවා “ශ්‍රීලක්‍ෂාච්ඡයෙහි බහුතායකත්වය නොකරනසේ රාජා සුත්‍රය* පවත්වමි” යි සිතා අධිකාර සෙනෙවි රන් ඇපා මාපා මහලුණු මහරුවනා අනුනා සහාපතිනා සිටුනා සිරිත්ලේනා දුලේනා විසත්තා මහවෙදනා මහනැකතිනා දහම් පසක්තා යන මෙකී ප්‍රධාන ප්‍රවාක්‍යයද විසත්පත් අවගණයද අව මහියද සතරමුදලද නියමකොට අවතුරුවද දෙනවදහසක් ගත්තරඉවරද යන මෙකී සියල්ල අඛණ්ඩව පැවැත්න මැනවැ” යි ව්‍යවස්ථා කරවා මහත් රජසිරි විදිනාහු—

* රජතුමා—අනුගම.

“සොත්තිපසස්ස ජනනාණං තුපා සලල රමණී රමණීයරූපා
 ඵනා පුලහිනගරී නගරීති තුඛත
 ගෙහා මහාසිපවරං* පවරං පුරුනං”

යනාදින් වණිනියවු පොළොන්නරුනුවර සිසාරා පුමාරාමය, දක්ෂිණාරාමය, පඤ්චාරාමය, උත්තරාරාමය, කපිලවස්සය, ඉසි පතනය, කුසිනාරාමය, වෙඵ්වනාරාමය, ජෙනවනාරාමය, ලංකා නිලකය, ත්‍රිවක්කය, ඇතුබදලෙනය යනාදිවූ විසිතුරු විහාර කරවා එහි නොයෙක් දහස්ගණන් මහාසංඝයා වස්වා ශ්‍රෝතූරුචොළ කුලාභ්‍යක, උඩතරුජනිර්මුල, දුලිලබ්බිමඵන, දුර්නිතිවාරණ, ප්‍රකාශඥ, සකල දිග්විජය, අත්තඤ්චරශ්‍රෝමිජය, ශරණගතවජ්‍ර පඤ්ජර, පරමනුගෙදවික්‍රමප්‍රනාප, අකලබ්බ, සඵවශ්‍රෝමිගේ මණි, ප්‍රකාශානුකාශානිශ්වය, පරාරුජගොඬුජ්ජරි, නාගරිකෙර වරුජතාස, පරනාරිසභොදර, අරිරුජවෙශාභුජබ්බ යනාදිවූ තමන්ගේ අභිනවවීරවිරුද්ධ නාමයෙන් තුන්සිය සැවක් පිරිවෙන් කරවා තුන්දහස් සත්සියක් මාලවරුන්වහන්සේට නිරන්තරව උපස්ථානකෙරෙමින් සිටියයෙන් වසන්නාහු පුමොක්කකුමයෙන් ශාසනය භික්ෂකරහුසඳහා අනාගතීරිකයන් විසින් උපදවනලදුව නිඤ්ඤව පැවතඵන වෛතුලාවාදාදිවූ අධම්ම ධම්මසි පවත්වා ගෙන වසන පාසි මහණුන් නිසා යටකි වළගම්භූෂාමහරජහු පස ලොස්වන්තෙහි පටන්තමන්ගේ සතරවන්තට එක්වාදහස් දෙසිය සිව්පනස් අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි භික්ෂනිකායවැ ශාසනය පිරි ගෙන පවත් අසා “සුපරිශුඬ්වූ බුඩ්ධාසනයෙහි මෙවැනි කිලුටක් අස අසා මාවැනි ආඥාවක්‍රවර්තියක්හු උදසින වුවහොත් බුදු සත්ත නස්සි, බොහෝසත්හු අපායභාග් වෙති ; පස්වාදහසක් පවත්නා බුඩ්ධාසනයට මා වහල් වුව මැනවැ” යි ප්‍රඥපුරස්සර කරුණුවෙන් සමොදිත හෘදය ඇතිව “මෙසේ නස්නා ශාසනය කවර කෙනෙකුන්වහන්සේ පිටිවහල්කොටනගෙ නිමිලව පවත් නා පරිද්දෙන් ශුඛ කෙරෙමි දොහො” යි සිතා එකල්හි ත්‍රිවිධ ශාසනයට ආධාරව සිටි අබණ්ඩාවර්ජිතාදි විවිධගුණගණෙප ලක්ෂිත මාදුමාරගිරි අරණ්‍යවාසි මහාකාශාප සඵරිපුමුඛ මහා විහාරවාසි මහාසංඝයාවහන්සේ කර එළඹ එපවත් දන්වා, ඉක් බිති නිමිලවූ සඵවඥාශාසනය දුෂ්ප්‍රතිපත්තීන් කෙලසන ධම්ම රුවිය සාගලිකය වෛතුලාවාදිය යන නිකායවාසිවූ නොයෙක්

සියගණන් දුශ්ශීල පාපි භික්ෂූන් ගෙන්වා ලතාමණ්ඩපයෙක්හි සනහිතිකකරවා තුන්සම් රාත්‍රියෙහි සිටිපියෙහි සිට වූවන් හැම දෙනම ශාසනාපහත කරවා බුබුසාසනය ශුඛකොට තුන්නිකාය සමග කරවා එම කුසලානුභාවයෙන් අවසන්හි සුවාසුද්‍රව්‍යයන් රත්තිරිකුළින් විරාජමානවූ හිමාලය වනප්‍රදේශයෙහි සැමගේ හිරිහිරියෙක කලපසාසිවූ **නරදේව** නම් දිව්‍යරාජව උපන්න.

මෙසේ එකල පවත්වනලද ශාසනශුඛය ඒ රජහු සැමගේ සැම සංවක්‍යරයෙහි පටන් සතිය අවුරුද්දක් නිමිලව පැවැත නැවත පෙර පරිද්දෙන්ම පිරිහෙන්නට වන්නෙක් එම මහලු පැරකුම් රජහු පටන් **පණ්ඩිත විජයබාහු**, **නිලංකේස්දම්හිදු**, **නිච්චිනියග ධිකා**, **විරබාහු**, **වික්‍රමබාහු**, **වොඩගඩග**, **ලීලාවතී**, **සාහසමල්ලය**, **කලානන්ධනී**, **ධම්මාශෝක**, **ඇණ්ණග**, **ලීලාවතී**, **ලොකේශවර**, **ලීලාවතී**, **පරාක්‍රමපාඩිය**, යන මේ පසළොස් රජුන් ඇවෑමෙන් සිරිලක රජ පැමිණි මාස නම් ලද පුළුභිකාන ඇති **කාලිඛිවිජයබාහු** නම් මහරජහුගේ පුළු භාගප්‍රවාහන මහවිසවුලින් පුලසනිපුරුදි පුරාතනස්ථානයෙන් ඉගිල පත්පොත් ආදි පිරිකර තුබූ තුබූ තෙත හැර ගරණනෙවළුව මායා රජයට පැමිණි මහාසඤ්ජාට විවරාදි වතුළුවිධප්‍රත්‍යය ප්‍රදාන යෙන් උපස්ථානකොට වෙසෙමින් ශාරිපුත්‍ර මහාස්වාමීන්ගේ ශිෂ්‍ය තත්කාලශාසනානු ශාසක **සඤ්ජාමහාස්වාමීන්** හා දිවුලා ගල වනවාසි **මෙඛ්ඛිකාර මහාස්ථිර** ප්‍රමුඛ මහාසඤ්ජාවහන් සේ ජමුවදොණි නම් පුරවරසන්නයෙහි තමන්ගේ නමින් කරවූ විජයසුඤ්ජාරාම නම් මහා විහාරයෙහි රැස්කරවා මහාසඤ්ජාවහන් සේ කෙරෙහි උපන් නොයෙක් විවාද මහොත්‍යාගයෙන් සන්තිද්‍රවා අවුතු කතිකාවතකුදු කරවා බොහෝ ශාසනොපකාර කළ **විජය බාහු වන්හිමි** නම් මහරජුන්ගේ අතිර්ථපුත්‍රවූ ශත්‍රුපඬක විශෝෂණ ගරුත් මාතීන්ගේ මණ්ඩලායමානවූ ජමුවදොණිපුරති වාසිවූ කලිකාලසාතිකාසථීඤ **පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු** නම් මහ රජුන්ගේ සිරිලක රජ පැමිණි අධිකකර රාජතිමාන උපදවා පොළොන්නරු, පුලුවිවේරි, කොටසර, ගංතලා, කවුඩාපුලු, කුරුඳු* පදිමානා, මතුගොණ, බෙබරපවුන්, ලෑරුකොට, ගොවුඩු, මිපාතොට, මඩලි, මන්නාරම් ආදිවූ ඒ ඒ ස්ථානයෙහි කදවුරු බැඳ උන් දෙමළ මළලු ජවකාදිවූ සතුරුවියවුල් සන්තිද්‍රවා සකල ලබ්‍යා තලය හසනගත කොට රාජ්‍යය විඳිමින් ශ්‍රීවළිනපුරාදි නානාස්ථාන

* කවුඩාමුළු කවුකුරුඳු-ඇතම.

යෙහි විසිතුරු විහාර කරවා මහාසංඝයාවහන්සේ එහි වස්වා විවර පිණිස පාන යසනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය යන සිව්පසද්‍රව්‍යයෙන් උප ස්ථානකොට වසන්නාහු ඒ ඒ තන්හි ප්‍රමාදවිහාරිව වසන ශාසනා වචරකුලපුත්‍රයන්ගේ ශාසනපරිහාණීකරවූ අනාචාර බහුලත්‍වය අසා “ඉඩාවන් පුළුරුසේනතමයන් විසින් මහොත්තාගයෙන් සෙ මෙහිනබාලු ශාසනය මා දවස මෙලෙස විම අනුචිත වේද” සි සිතා දිඹුලාගල පරමපරාවෙන් පැවැන එන බුබුඛංස චතරනනාහි බාන මහා සඨවිරපාදයන්ගේ ප්‍රධානශිෂ්‍යවූ ආරණ්‍යක මේධබ්බකර මහාඥානී ප්‍රමුඛ උග්‍රයවාසයෙහි කාරකමහාසංඝයාවහන්සේ සනතිහිත කරවා සාදර සිතින් සහමැදට වැද ශාසනඤ්චරුප දක්වා කිසුණාවයට අයොග්‍යවූ දුගීල ශීලවිපකනයන් පහකරවා ශාසනය ශුඛකොට ප්‍රමාදවිහාරීන්ට අවසර නොහරිනලෙස අව වාද්‍යනුශාසනකොට ග්‍රන්ථවූර විදුහිනාවූර යෙදී වසනසේ විනයානු කුලව පැවැන එන ශාසන සිරිත පස්වා දහසක් පවත්නා පරිද් දෙන් කතිකා කරවා උග්‍රයවාසය අබණ්ඩව පැවැත්න මැනවැයි සිතා ප්‍රචතනතසෙලාහිධාන පළාබත්ගල බ්‍රහ්මවිමානොපමවූ ප්‍රාසාදයක් කරවා රුක්මුඛප්‍රතිපත්තිපූරණයට ආනමණමවූ අලෙප වජ්‍යාදී ගුණපෙත ප්‍රතිපත්තිසාර වනවාසි කිසුන් එහි වස්වා දහස්ගණන් මහාසංඝයා උපසම්පන්න කරවා තමන්ගේ සහෝ දරවූ මල් හුවනෙකබාහු නම් ඇපාණන් ලවා බොහෝ මතණ ගණයට අසනතුන් කියවා අපමණ ශාසනාච්චාති කරවා බුදු සසුන් බැබළවූහ. එකලට අප බුදුන් පිරිනිවි එක්දහස් අටසිය නවඅවුරුද්දෙන් අතික්‍රාන්ත විය.

යටකි මහානාම රජුදවස බුබුඤ්ඤ නම් අවුවාචායනී මහාසඨ විරපාදයන් පටන් මේ අතුරෙහි බුබුදත්තය, ධම්මපාලය, ජෙති පාලය, කේමය, ධම්මප්‍රිය, නන්දය, ආනන්දය, අනුරුඛය, උප නිෂ්‍යය, බුබුරුක්ඛය, මොදගලකයනය, යනාදිවූ ආචායනී මහා සඨවිරයන් හා එසේම එකමුතුවීන් නෙක සහස්‍ර ග්‍රන්ථාරණයට සමවිච්ඡි වජ්‍රඥාන ඇති ශාරිපුත්‍ර මහාඥානීපාදයන් පටන් සංඝ රක්ඛිතය, සුමඛලය, වාහිලවරය, ධම්මකීර්තිකය, නාගසෙනය, ආනන්දය, වෙදෙහය, බුබුප්‍රියය, අනවමදර්ශිය යනාදී මහාසඨවිර වරයෝ නොසෙක් විකාපිකථා හා තත්ප්‍රවේශොපායවූ අනෙක ප්‍රකාර ධම්මප්‍රබන්ධ හා සන්න ගැටපද පිටපත් ආදිය උපදවා බුදුන්ගේ පයභිච්ඡාශාසනය බැබළවූහ.

එසේම ලොකසිඨාපීය, සාහිත්‍යවිල්ගම්මුලය, අනුරුඛය, දීපඤ්ඤය, මසුරපාදය, ධම්මසෙනය යනාදී සඨවිරවරයන් හා

ශරපාදය, ධර්මකීර්තිපාදය, ධර්මානුසාරය, රුපවුරුරිය, කවිරුප
ශෙඛරය. ශරුඵදූමය, ආගමවක්‍රමකීර්තිය, පරාක්‍රමපණ්ඩිතය, අග්‍ර
පණ්ඩිතය, යනාදී වූ ශාසනසම්පණ්ණිතප්‍රකාශයේ ධර්මානුගත ලෝක
ප්‍රබන්ධ හා විවික්‍රාපීප්‍රකාශ වූ සන්න ගැටපද හා නොයෙක් ධර්ම
ව්‍යාකෘත ඉපදවුන. එම ව්‍යාකෘතවූව ගෙන මෙකල් දක්වා
කාලානුරූප ධර්මව්‍යාකෘත උපදවමින් ප්‍රාඥවරයෝ බුදුන්ගේ
පයඝාපනිශාසනය බබුළුවමින් සිටියාහුමය.

ඉක්බිති ඒ පණ්ණිතපරාක්‍රමබාහු මහරජුන්ගේ කෙරෙහි පටන්
බෝසත් චිත්තබාහුය, යාපච්ඡර නිවාසි මහාභූවනේක
බාහුය, පරාක්‍රමබාහුය, වන්හිමි භූවනේකබාහුය, හසරි
ලෙලපුර නිවාසි පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහුය, වන්හි භූව
නේකබාහුය, චිත්තබාහුය* යන මේ සත්රජුන් අවුමෙහි
මහවැලිගං අස ගඩ්ඳාග්‍රීපුර නම් රාජධානියෙහි රජ පැමිණි
සතරවැනි භූවනේකබාහු මහරජුන්ගේ සතරවන්නට අප
බුදුන් පිරිනිව් එක්වාදහස් අටසිය සුවාහු අවුරුද්දෙන් අතික්‍රාන්ත
විය. එකල මේණවරවංශාභිජන සෙනාලංකාධිකාර සෙනෙ
විරන් නම් මහත්මයාණන් කෙනෙක් මුතුමැණික් ආදී බොහෝ
වස්තු යවා කාමිපුරයෙහි සලපිළිමගෙයක් කරවා දෙවනුවර තුන්
මහල් සිටිපිළිමගෙයක් කරවා අක්කෝවෙහෙර අටළොස් රියන්
මහපිළිමගෙයක් කරවා නවද නමන්ගේ ජනමුද්‍රවෙණි සිදුරු
වාණ නුවර පණ්ණිලෙල නම් පඵතය මුදුනෙහි කෙලාසපඵතය
සේ ශෝභාමත් වූ අභිනව ලක්ෂාතිලක නම් රජමහාවිහාරයක්
කරවා තෙසුන් බොහෝ කුශලරාශි වජ්‍රිකය කෙරෙමින් ශ්‍රඩාවන්ව
වසන්නාහු ශාසනාවචර කුලපුත්‍රයන්ගේ ශාසන පරිහාණීකරවූ
අනාචාරබහුලත්වය අසා අමරගිරිවාසවාසි වහරනන මහා
ඥාමි ප්‍රවූව උභයවාසයෙහි කාරක මහාසංඝසංචන්දයේට එප
වක් දක්වා රාජබලය පෙරදැරිකරවාගෙන ශාසනය විවාර්‍ය ශුඛ
කොට කලක් බුදුසසුන් පැවැත්වූහ. ඉක්බිති ඒ භූවනේක
බාහු මහරජුන්ගේ අවුමෙහි රජයලත් පැරකුම්මරජු
අවසන එම පුරයෙහි රජ පැමිණි වික්‍රමබාහු මහරජුන්
අවස ගිරිවංශාභිජන අලගන්කෝනාර නම් මහත්මයාණන්
කෙනෙක් මහන්වූ තෙරෙ බල වික්‍රමයෙන් ලෝකපුජ්‍යවැ
වසන්නාහු :—

* ජයබාහු-සත්‍ර මහාවංශය.

“පාසාද බොධි වරවක්කම මණ්ඩපෙති
පාකාර සාල පටිමාලය වෙතියෙති
කලාණීනාම නගරී රුවිරාපණේති
රාජෙනි වාරුතර ගොපුර තොරණේති”

යනාදින් වණීනාකරනලද චක්‍රවාලපථිනොපම මහාප්‍රාකාර පඬකතින් පරික්ෂිතවූ එකභූමික විභූමික ත්‍රිභූමික පච්ඡාමිකාදී ප්‍රභේද ඇති නානාප්‍රකාර විවිධ චිත්‍රකම්පන විශේෂයෙන් සුක්කවූ භිත්තිස්තම්භ සොපානමාලාවෙන් සමලක්ෂ්‍යවූ සුධා ධවල කෙලාසකුටප්‍රතිභාග ප්‍රාසාදපඬකතින් හා එසේම නානා ප්‍රකාර චෛත්‍යාග්‍රන්ථ බෝධිග්‍රන්ථ ප්‍රතිමාගාහ වඩකුමණ් විශාලශාලා ගොපුරශ්‍රේණීන් විරාජමානවූ විහාරොපගොභිතවූ විශාල විවිචිතාසයෙන් සමපන්න උභයවිජිගත නානාදෙශවාසී ජනසමූහසඬකිණි සඵලප්‍රතිසමාසිඛිත සමපන්න කලාණීපුරප්‍රව රාදි සිඬස්ථාන පිහිටි ශ්‍රීලක්ෂ්‍යාචිපයෙහි ලෝකශාසනවිලෝපකාරිවූ පරශත්‍රා ප්‍රතිබාහනස පිණිස ස්වාපිසරාච්ඡිප්‍රතිබඩ චිත්තප්‍රවානති ඇති ශ්‍රධා භක්ති* පුරස්සර සකලාභිමනාපී සාධා දිමෙති සමච්ඡි ස්ථානොචිත කායාසාකායා විජනනසෙති දක්ෂ විවක්ෂණ ගුණී සුවච කිකරු සෙවක මණ්ඩලිකයන් ලවා විධානකරවා කොලමොභිධාන ද්‍රෝණිමුඛාසන්නයෙහි නිරන්තරව දිසපිරි සුරක්ෂිතව වටා සිටි තඬාග මධ්‍යයෙහි දුරුග්‍රාමය සිසාරා ගමකිර තර පථිත ප්‍රාන්තයක්මෙන් අති භයානකවූ ගැමුර හා පුඵල ඇති මහඅගල බිඳවා ස්පිරිකය පිණිස අගල පටන් මුදුනෙහි බඳනා ලද සඵලශෙලමය මහාප්‍රාකාරමස්තකයෙහි අතුරතුර විශ්වකම් නිමාණයක් මෙන් විවිධකොට සරහා ඒ ඒ තන්ති කරනලද ඉඩඬණි පුලිමුගම් භූමියංතවිටු අට්ටාල වට්ටවෙට්ටමින් සුරක්ෂිත කොට “අභිනව ජයවජ්ජින” යයි යන නමින් ප්‍රසිඬ කෝට්ටයක් ලවා එම නුවර මහපවුර මුදුනෙහි සතරදිග ආරක්ෂා පිණිස සිරි ලක අරක්ගත් කිහිල්ලිපුල්වත්, සමන්බොක්සැල්, විභිෂණ, සකඤ්ඤාමාරය යන සතර වරම් මහරජුන්ට වෙන වෙන දෙවස්ථාන කරවා අනෙකප්‍රකාර භෙරිතුණිනානාසංකිතවාද්‍යාදියෙන් නිරන්තර සුරේක්ෂාව පවත්වනසේ ව්‍යවස්ථා කරවා සකලසමපන්නන් සමාඬ කරවා මහත් ජනගහණ කරවා ලමංදුවෙහි ඒසියයක් රජුන් හා අටළොස් අක්ෂොභිණීයක් පමණ මහබලසෙනග ගෙන මුලනි බ්‍රහ්මදත්තරජහු අවුත් මිසුඵනුවර වටකළ දවස් ජනභිතතිරකවූ

මහෝත්තරාශ්‍රිතා ශ්‍රීමතා බොධිසත්ත්වයන්වහන්සේ හසවනිත රතීතව හිද සතුරු මහසෙනහ ලුහුබඳවා ජයගන්ව්වට දූෂවානන දක්වන්තාසේ සිංහසමාන වික්‍රම ඇති සිංහල දෙමළ මහ සෙනහ පිරිවර ඇතුළු නුවර උන්තැනම හිද එකල වක්‍රවක්‍රාදී විවිධායුධ ගෙන අහස් පොළෝ දෙක දුදුරුකරු පුරා බෝමැඩව දිව අවුත්වන් නානාප්‍රකාර විරූපවෙශධාරි මාරසේනාව පරිද් දෙන් නානාවණී සනාතා ඛනා ආයුධසන්නධව විසපැලලී නඩ සාල මාරාසි ඉදිකොට යුධසන්නව දියෙන් ගොඩින් එකවිට අවුත් වන් ආයුධක්‍රමකීර්තීතා දෙමළ මහසෙනහ ලුහුබඳවා නැවත ශ්‍රීලංකාධිපතිවූ දූෂිතමණිප්‍රමුඛ පූජිතරවිරයන් විසින් අඹතොට, මිසුතුණ, දෙණගමු, අතුරබ, පොල්වත්ත, බාණු, තමුත්ත, කසාතොට, සත්බැකෝට්ටය, ගාමණීගම, වසිඨගම, භාලකොළපුර, දිසාහය, මාගල්ල, කුමනබාණ, කඳමුත්ත, විජිත පුර, ගිරිනිල්ලුවර, මහේල, අනුරාධපුරදිවු නානාසානගත දෙමළකඳවුරු පැහැර කළ වික්‍රම මෙලෙසයයි දියුණුකර දක්වන් නක්ත්‍ර මෙන්, කොළඹ, වත්තල, මිගමුව, සලාවත ආදිවු ඒ ඒ සානගෙහි නානායම් අල්වා අතුරු නොහැර උන් සතුරු මහ සෙනහ සාධා දශදිගනාගෙහි යශස්තේජස් පතුරුවා—

“ තතානතත කතතබ්බ පුධාර භූතො
රු ලංකාර ලංකා සුවණ්ණද්දි වාසො,
සපගෙනහ කුමන බබිගෙදෙ පවිණේ
විරජෙති විරුකාධිස සිහො ”

යනාදීන් නෛක කවිවරයන් විසින් වණිනියව විපාතිරජය, මණ්ඩලිකරජය, ප්‍රදේශරජය, අනතරගොගිකරජය, අනුශාසක රජයයන පවප්‍රකාර රජදරුවන් කෙරෙහි ඇතුළත්ව දූතප්‍රියවචන අභිවය්‍යාසමානාකමනා සබ්බසාන වතුසංඛ්‍යාතවස්තුචෙන්ජනරඤ්ජනය කෙරෙමින් පරලොකප්‍රතිෂ්ඨාව පිණිස මළකම්කරවා නෛක සහසුවස්තුපරිත්‍යාග පූජිතමව සිදුරුගිරිවිහාරාදී ආරාමවිනාසයෙන් රජමහවිහාර කරවා වම්පුරපුරඤ්ජර,* ගිරිවංශශෙඛර, නිශ්ශක්කඅලකෙශවරදී, වංශානුගත ගොත්‍රවිදුරුනාමයෙන් පිරි වෙන් ව්‍යවස්ථා කරවා, තවද නානදෙශවාසි නිඛිලජනප්‍රාප්තිකයු සකල නගරබ්‍යසමපතතින් යුක්ත ජනමුද්‍රවෙණිවූ රාජග්‍රාමපුර ප්‍රවරාසනාගෙහි ග්‍රාමාරණ්‍යවාසි මහාසංඝයාවහන්සේට වෙන

* කාම්පුරපුරඤ්ජර-ඇතම.

වෙන විහාර කරවා සිව්පසදානසෙන් උපස්ථානකෙරෙමින් කුශල රාශි වළිනස කෙරෙහි. මෙසේ ශ්‍රඩාවන්ව වසන ඒ අමරගිරිවස නිසංඛකඥලගත්කෝනාර නම් මහත්ථිසාරයාණෝ ඒ ඒ ස්ථානවල ස්වල්පදිකාව වසන ශාසනාවචරයන්ගේ අනාවාරණරූප අසා කුසුමය සොයන්නාහු සසාරජානානරයෙහි නැති තණල්ලවත් නෙලා හැර සසාරජානියන් රක්තා ඇල්ගොවියන්ගේ සුචිකාල යෙහි ශ්‍රඩාවන් රාජරාජ මහාමාත්‍යයන් විසින් ආඥාදායක වූ මහොක්කසාහසෙන් බුදුසසුන් පවත්වා කළ කී නොයෙක් ශාසනොපකාරයෙහි ආදානන ප්‍රවාහනි අසා පළාබත්ගල වනවාසි පරමපරා වෙන් අසමතිනව පැවත ආවාදු රක්ෂිත පොෂිත ශිලාකඩාදි නෛකගුණගුණානුභාවොත්තරාදි දසදික්ති පනල තෙජස්විතීන්ද්‍රි ඇති ශ්‍රී ධම්මකිංචිනි නම්වූ අප මහාස්වාමිපාදයන්ට එපවත් දන්වා බුදුන් පිරිනිව් එක්වාදහස් නවසිය දෙලොස්වන අවුරුදු උභයවාසයෙහි කාරක මහාසංඝසා රැස්කරවා සංඝමධ්‍යගතව කල්‍යාණෝධායකයෙන් යෙදී රජබලය පෙරදැරිකරවාගෙන ලජ්ජිත් වහන්සේට බලය ලා දී ශාසනය විවාරප්‍රසිද්ධ වසන දුශ්ශීල ගුණනක්දෙනා සිවුරු හරවා කලක් බුදුසසුන් පවත්නාසේ සෙමෙහි තුබුන.

එකල්හි කරවූ සංඝසාමග්‍රායපස්වැනි ගුවනෙකබාහුපසලොස් වනු පෙරවා කාලානුරූපව පවත්වමින් සිටියේය. මෙම පස ලොස්වන්තට අප බුදුන් පිරිනිව් එක්වාදහස් නවසිය එකත්තිස් අවුරුද්දෙක් අතීක්‍රාන්ත විය. පසුව එම ගුවනෙකබාහු විසිවන් නෙහි එම රජුන් සුහුරුබඩු මෙහෙණ්වර විරබාහු නම් ඇපාණෝ රජතන් පත්ව තමන්ගේ නාමයට සුදුසු වූ ගුණානුගුණ යසස් තෙජාප්‍රකාශරූපපෙශ්වයාදිවූ සාතිශය විශේෂානුගත මහත්වූ ගෞරව්‍යවිසිපුරුෂබලපරාක්‍රමයෙන් හා අනෙකොපායයකනින් යුතකව දෙමළමළලයොනකාදී සතුරු සොර සියලු විසවුල් සන් තිදුවා සකලලබ්‍යාතලය එකානපත්‍රකොට රාජාශ්‍රී විදිමින් 'පුරෝ පව්ත කුසලබලයෙන් ලද්දවූ සමපතනිවිශේෂය අපවත් නොකළ මැනවැ' යි යන අදහසින් බුදුන් උදෙසා බත් මල් පහන් පූජා කරවමින් ධර්මකපිකයන්ට සත්කාරකොට සාදරව බණ ආසමින් සංඝසාමග්‍රායන්සේට දරුගම් වටනා පස සලස්වා සිව්පස දානයෙන් උපස්ථාන කෙරෙමින් සමහර බ්‍රාහ්මණයන්ට ගම් බිම් කෛත්‍ර වස්තු දන්දෙමින් සමහරුන්ට වස්ත්‍රාභරණ ධනධාන්‍ය දන්දෙමින් සමහර බ්‍රාහ්මණයන්ට හා වැඩිහිටියන්ට දූසි දස් ගව මතිෂාදින් හා අශ්වදාන ගජදාන ගොදාන රත්නදාන කන්‍යාදානාදින් සබ්බසංඝ

කෙරෙමින් අවශේෂ ශාවකයන් අනන්‍යාසන වස්තුදායින් සන්තොෂකරවා මෙසේ තමන්ගේ බාහුබලවික්‍රමයෙන් උගත ලෝකාපීසංසිඛිතට එකානන්‍ය කාරණවූ දූතධර්ම රක්ෂාකිරීමෙන් ස්වදේශ දෙශානන්‍ය දෙක්සි එකපැහැර කීරීති පතුරුවා—

“ රුවිරගුණමණීනං ආකරො මෙරුසාරො
 රිජනමදගජනං දපටිතො කෙසරිඤ්ඤ
 කච්ඡනකමලානං භානුභූතොරුතෙජේ
 ජයති සකලලංකං විරබාහාදිපාදො.
 විමලවිපුලසංඛො සාරදූතාභිරතො
 විදිගසමයතතොසො සො දයොදුරවිතො
 ජිනතනුජදිජනං වජ්ඣනං සෙසකානං
 අදදි පවරගාමෙ ගොගජසිඤ්ඤසෙ ”—

යනාදින් තමන් මෙසේ ස්වභාවයෙන්ම වණ්ණීය විශේෂ ගුණ ඇතොතිහුත්—

“ අනඤ්ඤාරුජඤ්ඤසමානමානො
 මහත්ථදුතෙ ධනදෙපමානො
 රාජ පජරඤ්ජනලබවණ්ණණා
 නිසිහලං සාසති බුතවෙරිං.
 නිරන්තරං මහතමතඛතජෙව
 සමාගතා ශාවකතිබ්බමාලා
 පිනෙති සො දූතරසෙන සමමා
 සයව තෙසං පුතීරිතීකාති ”—

යනාදින් දක්වනලද පුළුරුජයන්ගේ සානිශය විශේෂ ශ්‍රවණයෙන් සඤ්ජාතවූ සාහිමානවිතොත්සාහ ඇතිව ලංකාසිංහයෙහි ප්‍රබාවත් මහ රජුන් දවස පැවති ධර්මානුගත රජසිරිත් හැම කාලානුරූපව පවත්වමිසි යන උද්ගරාශයෙන් ලෝකශාසනොපකාරයෙහි නිරතුරෙන් තත්පරව ත්‍රිරතනානුගත විතනප්‍රසාදයෙන්ම නව රතනයෙන් හා ත්‍රිරතනශෝභාවෙන් ශ්‍රීමත්වූ ශ්‍රීලංකාචාර්යවරයා ආරක්ෂා පිණිස ශෛලනිවිසඃනිත සෙවකජනයන්ට තරම් පක්ෂ සලස්වා ඔවුන් හැම බඩග කුහන ධනුශ්චලාදියෙහි දක්ෂ කරවා සෙනා වාහන සන්නධකරවීමෙන්ම රෝද්‍රවූ විරුඩ ජනයන් හය ගත්වා පර සතුරන් දුරුකොට රජය සෙමෙහි තබා දවසින් දවස පිත පිතා කුසල් සිත වඩවමින් දන්ගල් කරවා නානාසම්මවාසිවූ පණ්ණරක්කාදි පාෂාණයන් හා අවශේෂ ශාවකයන්ට දන්දෙමින්

මුහුණින් හා වැදිනටුයන්ට වඩවඩා බන්ධනාන්ත වස්ත්‍රාභරණ සහ වාහනාදිය දන්දෙමින් සන්තුෂ්ටකරවා ඔවුන් කරන සතුති සොමයෙන් පිනපිනා—

තවද තමන් සම්භාවයෙන්ම ශාසනභක්ති ඇතිගෙසින් උභය වාසයෙහි මහාසංඝයාවහන්සේට නිරන්තරයෙන් මහදන් පවත්වා භාණ්ඩාගාරයෙන්ම සිවුරු දී කුලපුත්‍රයන් මහණ මහලුපැවිදි කරවා මතු ශාසනරක්ෂාවට යොග්‍යතැන් බලා පරීක්ෂාකොට අගතැන් මහපදවි ආදිවූ ස්ථානානතර පමුණුවා සුක්කප්‍රාප්ත කාලයෙහි සංඝදූෂිත ප්‍රභවප්‍රීතිප්‍රාමෝද්‍යරසාස්වාද කෙරෙමින් සංඝ්‍රාහවූ ශාසනාතිලාෂ ඇතිව තමන්ගේ ප්‍රධාන පුත්‍රයාණන් ශාසනස්ථ කරවා වඩ වඩා මෙසේ ශ්‍රඩාවත්ව වසන්තානු පිපිසර වැසි සමහර ශාසනාවචරයන්ගේ අනාවාර බහුලත්වය අසා යට කියනලද රක්ෂිත ගොපිත ශීලසකන්ධාදී ලෝකික ගුණගණනු භාවෝත්සන්නව දසදික් පතල තෙජස්කිතීන්හි ඇති ශ්‍රීධර්මකිතීන් මහාස්වාමී පාදයන්වහන්සේගේ අනුරුත ගිණි පුත්‍රවූ තත්කාල ශාසනානුශාසක මිත්‍රිය ධර්මකිතීන් මහාස්වාමී පාදයන් ප්‍රධාන කොට ශාසනොපසන්නකාරීවූ ගලතුරුමුල මෙමන්ත්‍රය මහා ස්ථවිරපාදයන් ඇතුළුව උභයවාසයෙහි මහාසංඝයා රැස්කරවා පෙර පැවති වාරිත්‍රලෙස ලජ්ජන්වහන්සේට බලය ලා ශාසනය විවාර දුස්සීලමල පහකොට නිමිල කිරීමෙන් බුදුසසුන් බැබළවූහ. එකලට බුඩ වෘතියෙන් එක්වාදහස් නවසිය එකුත්සාරිස් අවුරුද්දෙන් අතික්‍රාන්ත විය.

එසේගෙසින් සාසන පක්ෂපාතමධ්‍යස්ථ ශ්‍රඩාවත් ධර්මාශෝකාදිවූ මෙකි සුචිතරචිරයන් විසින් කරනලද ශාසන පවිත්‍ර වාරිත්‍රය හා තවද—

“යොදුරවාරුමතිමා ජිනසාසනමති
සංඝ්‍රාහ සාසනමලං යදි සොධයෙය්‍ය,
පුඤ්ඤෙන තෙන තිදිවෙසු චිරං වරිත්තා
තෙනෙව යාති වරසනතිපුරං සුරමමං.”—

යනාදින් “යම්කිසි ශ්‍රඩාවත් නුවණැති මහොත්තමයෙක් ස්වාමී පරම්පරාභක්තවූ දුජ්ජන දුස්සීලමහණන් නිසා සච්ඡෙශාසනයෙහි උපන් යම් කිසි කීලටක් අසා දූත ලා හෙළා නිසැ නොබැණ ධර්මානීතව විවාර වස්ත්‍රලෙස පිළිපැද ශාසනය ශුඛකොට ආත්මාමි පරම්පරාධක්කවු සාධුසම්මත ලජ්ජබලය පවත්වා සච්ඡෙශාසනයට පිටු වහල්වූයේ විනම් එතෙම එම කුසලානුභාවයෙන් බොහෝ කාල

සත් මුළුල්ලෙහි ව්‍යුතිප්‍රතිසංස්කරණයෙන් සදෙව්ලොව සැරිසර සැප විද අතිප්‍රවරවු නිවන්පුර පැමිණෙන්නේය” යි දක්වනලද මේ පාලිවචනය සිත තබා තත්කාලෝචිත ආඥාපුරුෂාර පුරුෂෝත්තමයන් විසින් තමන්ගේ අවධියට සම්පූර්ණයෙන්ම පැමිණි දුස්සිලිමල පහකිරීමෙන් පස්වාදහසක් පවත්නාලෙස බුදුසසුන් බවුළුවා එයින් ජනිතවූ ඉන්ද්‍රියපාකයෙන් මතු සම්මොක්ෂසම්පත්ති සංඛ්‍යාත සකලාභිමතාපිසිඛියට උත්සාහ සිතුව යහපත්.

අමෙහි කිං අසුතමඤ්ඤානො අඤ්ඤානං
 ඤාතම සංඛමිති වෙත්තං ච චිත්තානිසං
 දීපමිති ජෙතියසිතියෙ පුතං තෙලපෙක
 සාදිසංකං මම ඉදං වචනං හි තසමා.

නිව්චං තෙකදිගතතපත්තමහාතෙජසහස්සංසුතා
 භෙත්වා දුජ්ඣසංඛංසොරතිමිරං නිස්සෙසො සත්තතං
 නොසෙත්වා සජ්ඣාලිතංසසතිතං සංඝාරවිප්පාකාරං
 ලංකාබො සුචිරං රමනතු පවරං රුජ්ඣිරංසිසාරං.

ධම්මො පවතනතු චිරස මුනිසාරස්ස
 ධම්මෙ සීතා වසුමහිපතසො භවනතු
 කාලෙ පවස්සතු සො නිබ්බා පඤ්ඤි
 අඤ්ඤාඤ්ඤාමෙත්තිපටිලාභසුඛං ලභනතු.

ශ්‍රී ඛාලුකි සම්පන්න විචාරක්ෂම මධ්‍යස්ථ රාජරාජ මහාමාත්‍යදීන් නිසා ශාසනය පවත්නා බව හඟවනු පිණිස දෙවරක්කියාභිධාන ජයබාහු මහාසථවිරයන් විසින් උපදවනලද මේ **නිකායසංග්‍රහ** නම්වූ ශාසනාවධාරවර්තය ශාසනොපකාර කෙරෙමින් ශාසනාන්තය දක්වා පවතීවා.

ගඛනාසිරිපුරෙ රමෙම භුවතෙකභුජෙ පුර
 රජ්ජං කාරයමානෙ යො ධම්මකිත්තිසතිස්සරෙ
 ගඛලාදෙණීගාමමිති සම්මෙතිලකවහසං
 විහාරං කාරසිත්තාන වාසසි සුචිරං තතිං.

තස්ස සිස්සසුතො ධිරො දෙවරකත්තනාමකො
 ජයබාහුති නාමෙන විසසුතො ලොකපුජ්ඣො
 ධම්මකිත්තිමහාපෙරො ඉති තන්තාමභුසිතො*
 පත්වා යො සංඝරාජත්තං සොභෙති ජිනසාසනං.

* ඉති නෙත්තෙවභුසිතො—ඇතමි.

නිකායසංග්‍රහං එතං සභාසාය සමාසනො
අකාසි සො සද්ද සත්ථ සාසනස්සාභිවුඛියා.

ඉදං චක්ඛුභුතං භිතං ගතිරුතං
කරොනෙතන පතනං මයා යනතු පුඤ්ඤං
ඉමෙ තෙන සත්තා මුඛිඤ්ඤන යාතං
සිවං විතසොකාපදං පාපුණ්ණතු.

සුරා අවජරුතං ගණදීභි සභිං
චිරං දෙවලොකෙ සුඛං චානුභොගතු
චිරං ධාතු ධම්මො ජිනිඤ්ඤා ලොකෙ
සුඛං ලොකපාලා මහිං පාලයන්තු.

නිකාය සංග්‍රහය නිමි.

